

რიდერი #1

„ზეპირი თარგმანის“ კურსის პრაქტიკული და თეორიული მასალები

(თეორიული ნაწილი შედგენილია „თარგმანის თეორიული საფუძვლებისა და პრაქტიკის“ სალექციო კურსის მიხედვით)

სპეციალობა: ინგლისური ფილოლოგია

ლექცია - 1სთ:

თარგმანის როლი თანამედროვე საზოგადოებაში. ზეპირი თარგმანის სპეციფიკა და ძირითადი სახეობები (თანმიმდევრული, სინქრონული, ფურცლიდან). ზეპირი თარგმანის ჟანრები (საჯარო სიტყვა, ინტერვიუ, პრეზენტაცია და ა.შ.).

ლიტ. 1 გვ.17-29; 4 გვ.4-8

თარგმანის ტიპების კლასიფიკაცია ფორმის მიხედვით

ალექსეევა გამოყოფს ზეპირ, წერილობით და მანქანურ თარგმანს. ყოველ ამ სახეს გააჩნია თავისი ჟანრული სისტემა, რომელიც თავის მხრივ იყოფა ქვეჟანრებად. ამ ფორმებს შორის ჟანრულ სისტემაში შეიმჩნევა ერთგვარი დიფუზია, ანუ გარდამავალი შუალედური ფორმები.

ამ კლასიფიკაციის საფუძველს წარმოადგენს თარგმანში მოქმედი პირის, ანუ შემსრულებლის კატეგორია, რაც საშუალებას გვაძლევს განვასხვავოთ ორი სახის თარგმანი: 1. ადამიანის მიერ შესრულებული თარგმანი და 2. მანქანის მიერ შესრულებული თარგმანი.

ადამიანის მიერ შესრულებული თარგმანის სახეების გამოვლენისას კი ყურადღებას ვამახვილებთ ორ მომენტზე: 1) საწყისი ტექსტის აღქმის პირობები; 2) თარგმანის გაფორმება. ინფორმაციის აღქმა შეიძლება იყოს მხედველობითი და სმენითი გზით, რაც უკვე გვაძლევს საშუალებას განვასხვავოთ ზეპირი თარგმანი და წერილობითი თარგმანი. თარგმანის გაფორმებაც, შესაბამისად, ხდება წერილობითი ან ზეპირი სახით, რომელსაც ახორციელებს მთარგმნელი ან თარჯიმანი.

ზეპირი თარგმანის ძირითადი ფორმები

ზეპირი თარგმანი თარგმნის ისეთი ტიპია, როდესაც ორიგინალი და მისი თარგმანი არაფიქსირებული სახით გვევლინება. ეს განაპირობებს ორიგინალის ერთჯერადობას და განუმეორებლობას, დაშვებული შეცდომებისა და ხარვეზების გამოსწორების შეუძლებლობას. ორიგინალი ტექსტიდან ინფორმაციის ამოღების პროცესიც თავისებურებით გამოირჩევა. წერილობითი თარგმანისგან განსხვავებით ტექსტის სრულად აღქმა მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული რიტმზე, ტეპზე, პაუზათა ოდენობასა და ხანგრძლივობაზე. ინფორმაციის ამოღება ცალკეულ მონაკვეთებათ ხდება, დაყოფილი ინფორმაციის ჯაჭვიდან. ხშირად მთარგმნელს უწევს გამოტოვებული ინფორმაციის, ან მისი წინასწარი პროგნოზირება. ამისათვის იგი იშველიებს ორატორის ტექსტში საყრდენ-აზრობრივ მონაკვეთებს. ამ დროს გარდაუვალია სხვადასხვა სახის დანაკარგი: სემანტიკური, კომუნიკაციური, სტილისტური, თუ სინტაქსური. ზეპირი თარგმანი აღწერს ასეთი დანაკარგების კომპენსირების ლექსიკურ-გრამატიკულ საშუალებებს და მაკომპენსირებელ ფაქტორებს, როგორცაა ცოდნა და გამოცდილება, ინტონაცია, ემოციური შეფერილობა.

მეცნიერები გამოყოფენ ზეპირი თარგმანის შემდეგ სახეებს: 1) ფურცლიდან თარგმანა; 2) აბზაცურ-ფრაზული; 3) თანმიმდევრული თარგმანი, ჩანაწერებით; 4) ორმხრივი; 5) სინქრონული. თარგმანის ზოგიერთი თეორეტიკოსი, მაგალითად, მ.ლატიშევი და ვ.პროვოროტოვი განასხვავებენ თანმიმდევრული თარგმანის მხოლოდ ერთ სახეს – როდესაც ორიგინალის თარგმანა ხდება მისი სრული მოსმენის შემდეგ, მოსმენისას გაკეთებული ჩანაწერების დახმარებით. მაშინ როდესაც რ.მინიარ-ბელორუჩევი და ვ.კომისაროვი თანმიმდევრულ თარგმანში აერთიანებენ ფრაზულ-აბზაცურ და ჩანაწერებით განხორციელებულ თარგმანს, იმ განსხვავებით, რომ უკანასკნელი არ გულისხმობს ორიგინალის სრულად მოსმენას. ბრალოდ მოსმენილი მონაკვეთის, რომელიც საკმაოდ მოკლეა აბზაცურ-ფრაზული თარგმანის შემთხვევაში, სიგრძე გაცილებით დიდია (25-30 წწ. და მეტი).

რაც შეეხება სინქრონული თარგმანს, მის დროს თარგმნის პროცესი აუდირების პარალელურად მიმდინარეობს, ანუ ორატორის მეტყველების

აღქმასთან ერთად. ზეპირი თარგმანის თეორიაში აღნიშნულია თარგმანის მეტყველების შემდეგი თავისებურებები: მაგალითად, ნელი არტიკულაცია, ყოყმანი, პაუზები ვარიანტების შერჩევისას, რაც ორიგინალსა და თარგმანს შორის ინტერვალს 3-4-ჯერ ზრდის. სინქრონული თარგმანი თარგმანის მეტად რთული სახეა, რადგანაც იგი რთულ აზრობრივ პროცესს წარმოადგენს.

სინქრონულთან შედარებით ზეპირი თარგმანის სხვა სახეები ნაკლებ გონებრივ დამაბულობას მოითხოვს, თუმცა ისინიც ხშირად ექსტრემალურ პირობებში ხორციელდება. გარდა ამისა მათ უკვე უფრო მკაცრ მოთხოვნებს უყენებენ. თარგმანს ევალუა შეინარჩუნოს აზრობრივი და სინტაქური სტრუქტურა ტექსტისა. მაგრამ თარგმანის თეორია აქაც უშვებს სხვადასხვა სახის დანაკარგებს, როგორცაა, განმეორებული აზრის გამოტოვება, სიტყვის გამოტოვება, სინტაქური სტრუქტურის გამარტივება, სტილის განეიტრალება. მთარგმნელი ცდილობს ეს დანაკარგები მინიმუმამდე დაიყვანოს.

(1) ზეპირი თარგმანისთვის საჭირო ბაზურ უნარ-ჩვევებზე მუშაობა:

1. „ოპერატიული“ მეხსიერების გაუმჯობესება (მნემოტექნიკური ვარჯიშები)
(საკუთარი სახელები და ტოპონიმები, ციფრობრივი ინფორმაცია, შერეული ტექსტი)
2. მოკლე და ვრცელი ტექსტის დამახსოვრება
3. სიტყვების მარაგის გაზრდა
4. ყურადღების კონცენტრაციის უნარის გაუმჯობესება.
5. ერთი ენიდან მეორეზე სწრაფი გადართვა
6. ტექსტის პროგნოზირების უნარი და ზოგადი ანალიზი
7. საცნობარო მასალასთან მუშაობა
8. ტრანსფორმაციები თარგმანში
9. ტიპური შეცდომები და მათი შესწორება

ლექცია - 1 სთ:

თარგმანის მნიშვნელოვანი სტრატეგიები. ზეპირი თარგმნის სირთულეები და ხარისხისადმი მოთხოვნები. ტექსტის თარგმნის ფონეტიკური სირთულეები.

ლიტ. 1 გვ. 205-212; 4 გვ. 10-15

ჯგუფური მუშაობა - 2 სთ.

ტექსტის თარგმნის ფონეტიკური სირთულეები.

ლიტ. 3 გვ. 149-160

თარგმნის სახეები (კომუნიკაციური მიზნის მიხედვით): [ტ.ა.კაზაკოვა]

I. შემცირებული (შეკვეცილი) თ.

ექვემდებარება: თითქმის ყველა ტიპის ტექსტი, საქმიანი წერილიდან რომანით დამთავრებული.

შედეგი: თეზისები, კონსპექტი, რეფერატი, ანოტაცია და მისთ.

ა. არჩევითი თარგმანი

ასეთი თარგმნისას ხდება საკვანძო სიტყვათა (ავტორის აზრით) მთარგმნელოთ ერთეულთა არჩევა და მათი *სრული* თარგმანი. დანარჩენი კომპონენტები უგულბებელყოფილია, როგორც მეორეხარისხოვანი კომუნიკაციური მიზნის მისაღწევად და საერთოდ არ ითარგმნება. მსგავსი თარგმანი ხშირად გამოიყენება საქმიანი წერილების, საგაზეთო სტატიების, მეცნიერული სტატიების, მოხსენებების თეზისულ-რეფერატული სახით გადმოცემისათვის. თარგმანის სიზუსტე დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად სწორა იყო შერჩეული საკვანძო ერთეულები, რომ თარგმანში არ დაიკარგოს საწყისი ინფორმაცია.

ბ. ფუნქციონალური თარგმანი

ასევე შემცირებაში მოიაზრება არა ცალკეული კომპონენტების გამოტოვება, არამედ საწყისი ტექსტის ერთეულთა გარდაქმნის შედეგად სათარგმნი ტექსტის შექმნა. ფუნქციონალური გარდაქმნა შეიძლება ეყრდნოდეს ლექსიკურ-სტილისტურ, გრამატიკულ და სტილისტურ ტრანსფორმაციას, რომელიც გამოიყენება მისი საერთო შემცირებისა თუ გამართვებისათვის. თრანსფორმაცია-ჰამარტივების გარდა ფუნქციონალურ თარგმანში დაშვებულია ასევე

განსაკუთრებით რთულ მონაკვეთთა გამოტოვებაც, რაც აუცილებელი არ არის, ვინაიდან ეს მონაკვეთებიც შეიძლება იყოს გამარტივებული.

II. სრული თარგმანი

გამიზნულია: ყველა კომპონენტის გადაცემაზე. მისი ყველაზე გავრცელებული სახეებია: *ბუკვალისტური*, *ანუ სიტყვასიტყვითი* თარგმანი, *სემანტიკური* თარგმანი და *კომუნიკაციური* თარგმანი.

სიტყვასიტყვითი თარგმანი

წარმოადგენს ამოსავალი ტექსტის სიტყვასიტყვით თარგმანს, შესაძლებისამებრ ელემენტთა თანმიმდევრობის შენარჩუნებით. ასეთი ტიპის თარგმანი შედარებით იშვიათად გამოიყენება და ჩვეულებრივ, მეცნიერულ სფეროში არის გავრცელებული. სიტყ. თარგმანი ასევე გამოიყენება კონტარებში უთარგმნელი სიტყვათა თამაშის თუ ფრაზეოლოგიზმების გადმოცემისას (ხშირად ასეთ თარგმანს ახლავს კიდევ მინიშნება “სიტყვასიტყვით”).

სემანტიკური თარგმანი

გულისხმობს ორიგინალის ელემენტთა კონტექსტუალური მნიშვნელობის გადმოცემას. ამ დროს ორმხრივი სტრატეგიეს მიმართავენ: თარგმანის ენაში მიღებული გამოხატვის საშუალებაზე ორიენტირება და ამავდროულად, ორიგინალის თავისებურებათა შენარჩუნება.

ს.თ., როგორც წესი, გამოიყენება მარალი სოციალურ-კულტურული სტატუსის მქონე სიტყვებთან გამოიყენება: მნიშვნელოვანი ისტორიული დოკუმენტები, ლიტერატურული ნაწარმოებები და ა.შ. იგი ასევე გამოიყენება ტექნიკური ინსტრუქციების თარგმნისას, მეცნიერულ პუბლიკაციათა დიდ ნაწილში და იურიდიულ დოკუმენტებში.

კომუნიკაციური თარგმანი

მიზნად ისახავს საწყისი ინფორმაციის ისეთ გადაცემას თარგმანის ენაზე, რომ მან ორიგინალის მსგავსი კომუნიკაციური ეფექტი მოახდინოს. მთავარ სათარგმნ ობიექტს ასეთ შემთხვევაში წარმოადგენს ორიგინლის შინაარსობრივი და ემოციურ-ესთეტიკური მნიშვნელობა. ამასთანავე, ფუნქციონალური თარგმანისგან განსხვავებით, კომუნიკაციურში არ დაიშვება შემოკლება-განმარტებანი. მხატვრულ თარგმანს, ფაქტობრივად, შეიძლება კომუნიკაციური თარგმანი ვუწოდოთ, რადგანაც იგი ორიენტირებული არის მკითხველის პრაგმატიკაზე. ასეთი თარგმანი გამოიყენება მხატვრულ ლიტერატურაში, პუბლიცისტიკაში, ხშირად მეცნიერულ-თეორიულ და მეცნიერულ-პოპულარული ტექსტების თარგმნისას და ა.შ.

დავალება 1. მოიძიეთ ქართული შესატყვისობა შემდეგი სახელებისა და დასახლებებისთვის

(1) Eugene Garside Edward Westbury

Sophie Wilkins Aubrey Herbert

Graham Hancock Katharine Woolley

James Dylan Giles G, Stephens

Marion Edmonds William Cathcart

Howard Carter H. J. Plenderleith 78

---

(2) Tutankhamen Chichen-Itza

Amenemhet Moctezuma Pyramid of Cheops Nebuchadnezzar

Chephren Quetzalcoatl

Mcnelaus Rosetta Stone

Euripides Queen Shub-ad

Eurymedon Xerxes

Corinth Harun al-Rashid

Phidias Nazareth Zeus

B. Vintage Books

Random House of Canada Limited

Dell Publishing Co., Inc.

United States Environmental Protection Agency

Trace Analytical Laboratories, Inc.

Eastman Kodak Company

Symantec Corporation

UNIX System Laboratories

Hitachi, Ltd.

CompuServ, Inc.
(3) The Grand Canyon Wyoming
River Dart Kentucky
Devonshire New Jersey
North Carolina Rhode Island
British Columbia Cornwall
the Gulf of Mexico Grey Wethers
Ocean-city Grosvenor Square
Mount Rainier Okehampton Castle

ლექცია - 1 სთ.

გეოგრაფიული და საკუთარი სახელების თარგმანი. აბრევიატურები.

ლიტ. 2 გვ.74-76

ჯგუფური მუშაობა - 2 სთ.

*კალკირების სპეციფიკა და ძირითადი წესები. ტრანსკრიბცია და ტრანსლიტერაცია
კერძო სახელების გადატანის დროს.*

მნემოტექნიკური ვარჯიშები.

ლიტ. 2 გვ.74-76

მნემოტექნიკური ვარჯიშები:

**დავალების ტიპი: მექანიკური ოპერატიული მებსიერების გავარჯიშება (სახელები,
ციფრები, ტოპონიმები, რეალიები)**

დავალება 1. მოისმინეთ და გაიმეორეთ სიტყვები

დავალება 2. მოისმინეთ და გადათარგმნეთ სიტყვები

სიტყვების ბლოკი #1 (ტოპონიმები):

Africa

Algeria, Angola, Benin, Botswana, Burkina Faso, Burundi, Cameroon, Cape Verde, Chad, Congo, Democratic Republic of the Congo, Republic of the Congo, Eritrea, Ethiopia, Gabon, Gambia, Ghana, Ivory Coast, Kenya, Lesotho, Liberia, Madagascar, Malawi, Mali, Mauritius, Mozambique, Namibia, Niger, Nigeria, Rwanda, Senegal, Seychelles, Sierra Leone, South Africa, Sudan, Swaziland, Tanzania, Uganda, Zambia, Zimbabwe

Americas

Antigua and Barbuda, Argentina, Bahamas, Barbados, Belize, Bermuda, Bolivia, Brazil, British Virgin Islands, Canada, Cayman Islands, Chile, Colombia, Costa Rica, Cuba, Dominica, Dominican Republic, Ecuador, El Salvador, Grenada, Guatemala, Guyana, Haiti, Honduras, Jamaica, Mexico, Montserrat, Nicaragua, Panama, Paraguay, Peru, Saint Lucia, Saint Maarten, Suriname, Trinidad and Tobago, Turks and Caicos, United Nations, Uruguay, Venezuela

Asia-Pacific

Afghanistan, Australia, Bangladesh, Bhutan, Brunei, Cambodia, China, Fiji, India, Indonesia, Japan, Korea, North, Korea, South, Laos, Macau, Malaysia, Myanmar, Nepal, New Zealand, Pakistan, Papua New Guinea, Philippines, Singapore, Sri Lanka, Taiwan, Thailand, Vietnam

Europe

Albania, Andorra, Austria, Azerbaijan, Belarus, Belgium, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Cyprus, Czech Republic, Denmark, Estonia, Finland, France, Georgia, Germany, Greece, Hungary, Iceland, Ireland, Italy, Latvia, Liechtenstein, Lithuania, Luxembourg, Macedonia, Malta, Moldova, Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Romania, Russia, Scotland, Serbia and Montenegro/Kosovo, Serbia and Montenegro/Montenegro, Serbia and Montenegro/Serbia, Slovakia, Slovenia, Spain, Sweden, Switzerland, Turkey, Ukraine, United Kingdom/Great Britain, United Kingdom/Northern Ireland, United Kingdom/Scotland, United Kingdom/Wales, Vatican

Middle East

Algeria, Bahrain, Egypt, Iran, Iraq, Israel and the Occupied Territories, Jordan, Kuwait, Lebanon, Libya, Morocco, Oman, Qatar, Saudi Arabia, Syria, Tunisa, Tunisia, United Arab Emirates, Yemen

სიტყვების ბლოკი #2: (სახელები)

<u>Wagner</u>	<u>Borgny</u>	<u>Arcadia</u>	<u>Hugo</u>	<u>Joo-Eun</u>
<u>Arkin</u>	<u>Waldemar</u>	<u>Ares</u>	<u>Izaak</u>	<u>Jung</u>
<u>Wim</u>	<u>Thijs</u>	<u>Areta</u>	<u>Jakob</u>	<u>Kwan</u>
<u>Rutger</u>	<u>Wolter</u>	<u>Aretha</u>	<u>Ha-Neul</u>	<u>Kyon</u>
<u>Birget</u>	<u>Zeeman</u>	<u>Jeremias</u>	<u>Jeremias</u>	<u>Min</u>
<u>Audun</u>	<u>Aleksia</u>	<u>Joost</u>	<u>Josef</u>	<u>Ha-Neul</u>
<u>Audun</u>	<u>Saskia</u>	<u>Ariadne</u>	<u>Kaatje</u>	<u>Seung</u>
<u>Aundy</u>	<u>Schuyler</u>	<u>Aricia</u>	<u>Aretina</u>	<u>Yong</u>
<u>Sofie</u>	<u>Schuyler</u>	<u>Arista</u>	<u>Argus</u>	<u>Soo</u>
<u>Skipper</u>	<u>Eirik</u>	<u>Aristedes</u>	<u>Bae</u>	<u>Sun</u>
<u>Dagny</u>	<u>Egil</u>	<u>Aristo</u>	<u>Bo-Bae</u>	<u>Yobachi</u>
<u>Sun</u>	<u>Thies</u>	<u>Kalie</u>	<u>Chin</u>	<u>Zaid</u>
<u>Tryne</u>	<u>Moon</u>	<u>Karel</u>	<u>Cho</u>	<u>Zina</u>
<u>Erik</u>	<u>Yon</u>	<u>Karel</u>	<u>Dae</u>	<u>Hidi</u>
<u>Jens</u>	<u>Van</u>	<u>Sakda</u>	<u>Kees</u>	<u>Ibeamaka</u>
<u>Magna</u>	<u>Veit</u>	<u>Aksel</u>	<u>Shin</u>	<u>Isoke</u>
<u>Nils</u>	<u>Deman</u>	<u>Kyler</u>	<u>Nelleke</u>	<u>Jayvyn</u>
<u>Reidun</u>	<u>Dirk</u>	<u>Sumalee</u>	<u>Barend</u>	<u>Jelani</u>

<u>Siv</u>	<u>Dorothea</u>	<u>Sunee</u>	<u>Brandie</u>	<u>Paulo</u>
<u>Sofia</u>	<u>Gisela</u>	<u>Karel</u>	<u>Brandy</u>	<u>Rach</u>
<u>Trigve</u>	<u>Hugo</u>	<u>Kama</u>	<u>Carel</u>	<u>Chiamaka</u>
<u>Aroon</u>	<u>Klaas</u>	<u>Andras</u>	<u>Claus</u>	<u>Chike</u>
<u>Chet</u>	<u>Jakob</u>	<u>Klaas</u>	<u>Demam</u>	<u>Chipo</u>
<u>Kama</u>	<u>Aricin</u>	<u>Jin</u>	<u>Dirk</u>	<u>Dakarai</u>
<u>Sirikit</u>	<u>Joost</u>	<u>Piet</u>	<u>Dorothea</u>	<u>Tale</u>
<u>Kanya</u>	<u>Josef</u>	<u>Roosevelt</u>	<u>Gisela</u>	<u>Tapanga</u>
<u>Mali</u>	<u>Kaatje</u>	<u>Lene</u>	<u>Gi</u>	<u>Arziki</u>
<u>Niran</u>	<u>Karel</u>	<u>Maarten</u>	<u>Hea</u>	<u>Aba</u>
<u>Prasert</u>	<u>Jin</u>	<u>Marieke</u>	<u>Ho</u>	<u>Gamba</u>
<u>Kalie</u>	<u>Joo-Chan</u>	<u>Kees</u>	<u>Izaak</u>	<u>Aitan</u>
<u>Catava</u>	<u>Amandla</u>	<u>Faraji</u>	<u>Baako</u>	<u>Bron</u>
<u>Chata</u>	<u>Halima</u>	<u>Femi</u>	<u>Aissa</u>	<u>Essien</u>
<u>Anana</u>	<u>Ellema</u>	<u>Ebere</u>	<u>Caimile</u>	<u>Habika</u>
<u>Blaz</u>	<u>Adelaide</u>	<u>Franz</u>	<u>Jenell</u>	<u>Dutch</u>
<u>Jeremias</u>	<u>Carl</u>	<u>Adelmo</u>	<u>Hansel</u>	<u>Edeline</u>
<u>Kelby</u>	<u>Egmont</u>	<u>Brigitte</u>	<u>Elrica</u>	<u>Johann</u>

<u>Johannes</u>	<u>Adelina</u>	<u>Callan</u>	<u>Alfons</u>	<u>Eldwin</u>
<u>Claudius</u>	<u>Adalgiso</u>	<u>Carleigh</u>	<u>Alric</u>	<u>Adalrico</u>
<u>Horst</u>	<u>Antje</u>	<u>Carsten</u>	<u>Gottfried</u>	<u>Faiga</u>
<u>Cort</u>	<u>Floy</u>	<u>Cecania</u>	<u>Adolfina</u>	<u>Hans</u>
<u>Arabelle</u>	<u>Arida</u>	<u>Erika</u>	<u>Anton</u>	<u>Adelfried</u>
<u>Dame</u>	<u>Dedrick</u>	<u>Hansel</u>	<u>Gretchen</u>	<u>Frederika</u>
<u>Gottfried</u>	<u>Berit</u>	<u>Hansi</u>	<u>Gunther</u>	<u>Fritz</u>
<u>Aronne</u>	<u>Blaz</u>	<u>Immanuel</u>	<u>Hackett</u>	<u>Heinrich</u>
<u>Konrad</u>	<u>Bluma</u>	<u>Hastings</u>	<u>Hahn</u>	<u>Heller</u>
<u>Jurgen</u>	<u>Brandeis</u>	<u>Fritzi</u>	<u>Handel</u>	<u>Helma</u>
<u>Anneliese</u>	<u>Kellen</u>	<u>Garin</u>	<u>Idonia</u>	<u>Helmine</u>
<u>Jakob</u>	<u>Kiefer</u>	<u>Geert</u>	<u>Ilse</u>	<u>Helmuth</u>
<u>Karsten</u>	<u>Ademaro</u>	<u>Dionysus</u>	<u>Klara</u>	<u>Alphonse</u>
<u>Hieronymus</u>	<u>Klemens</u>	<u>Greta</u>	<u>Ivo</u>	<u>Kasch</u>
<u>Kasimir</u>	<u>Dieter</u>	<u>Josef</u>	<u>Hansine</u>	<u>Hugo</u>
<u>Dietrich</u>	<u>Kaspar</u>	<u>Dagobert</u>	<u>Jarvinia</u>	<u>Claus</u>
<u>Adelbert</u>	<u>Dietlinde</u>	<u>Katrine</u>	<u>Karl</u>	<u>Agneta</u>
<u>Dore</u>	<u>Claire</u>	<u>Aubin</u>	<u>Clarabelle</u>	<u>Butler</u>

<u>Dory</u>	<u>Diggory</u>	<u>Diane</u>	<u>Armynel</u>	<u>Clarice</u>
<u>Chevalier</u>	<u>Cheyney</u>	<u>Didier</u>	<u>Ciprien</u>	<u>Clark</u>
<u>Chevy</u>	<u>Ciel</u>	<u>Dixie</u>	<u>Burnell</u>	<u>Arnett</u>
<u>Bruce</u>	<u>Cinderella</u>	<u>Donatien</u>	<u>Burnet</u>	<u>Aubert</u>
<u>Brigitte</u>	<u>Audric</u>	<u>Aveline</u>	<u>Burgess</u>	<u>Avenall</u>

ლექცია - 1 სთ.

რეალიების თარგმნის პრობლემები. ეგზოტიზმების ეროვნულ-კულტურული სპეციფიკა.

ლიტ. 3 გვ. 62-68

ჯგუფური მუშაობა - 2 სთ.

რეალიების თარგმნის პრობლემები. ეგზოტიზმების ეროვნულ-კულტურული სპეციფიკა.

ლიტ. 4 გვ. 104-110

გ) იმ ფონური ინფორმაციის კლასიფიკაცია, რომელიც საჭიროებს ადაპტაციას

მეცნიერები ფონური ცოდნის სხვადასხვა კლასიფიკაციას გვაწვდიან, საკმაოდ ამომწურავი კლასიფიკაცია ეკუთვნის ვინოგრადოვს, რომელიც შემდეგ ძირითად თემატურ ჯგუფებს გამოყოფს:

1) **საყოფაცხოვრებო:** საკუთრების სახელები: ტანსაცმელი, სახლები, მორთულობა; საჭმელ-სასმელი; საქმიანობა; ფულის, წონის, ზომის, დროის ერთეულები; მუსიკალური ინსტრუმენტები, ეროვნული დღესასწაულები, თამაშები, მიმართვები.

2) **ეთნოგრაფიული და მითოლოგიური:** ეთნიკური და საზოგადოების წარმომადგენლები; ღვთაებები, ლეგენდარული და ზღაპრული არსებები, ადგილები.

3) **ბუნების სამყარო:** ცხოველები, მცენარეები, ლანდშაფტი.

4) **საზოგადოებრივი წყობის, საზოგადოებრივი ცხოვრების რეალიები:** ადმინისტრაციული ერთეულები, ინსტიტუტები; საზოგადოებრივი ორგანიზაციები, პარტიები და მისი მონაწილეები; პროფესიები, ტიტულები.

5) **ასოციაციური რეალიები:** ფერების სიმბოლიკა; ფოლკლორული, ისტორიული და ლიტერატურული ალუზიები; ვეგეტატიური და ონომასტიკური რეალიები; ენობრივი ალუზიები (ფრაზეოლოგიზმები, ანდაზები).

ასოციაციური რეალიები სათარგმნელად განსაკუთრებულ სირთულეს წარმოადგენენ. საქმე ისაა, რომ სიტყვის კონოტაციები, მათი ხატოვანი გამოყენება სხვა ლინგვოკულტურული საზოგადოების წევრისათვის იმდენად მნელი აღსაქმელია, რომ შეიძლება მთარგმნელსაც გამორჩეს. რაც არ უნდა კარგად იცოდეს მთარგმნელმა დედნის ენა და ამ ენაზე მოსაუბრე ხალხის ზნე-ჩვეულებები, მისთვის მაინც რთულია მნიშვნელობის ყველა ნიუანსის გაგება. სწორედ გაგების შემთხვევაშიც მის წინაშე წამოიჭრება ამ ნიუანსის გადმოცემის პრობლემა. მაგალითად, ვ.ვინოგრადოვს მოყავს ფერების სიმბოლიკის ძალზედ საინტერესო მაგალითი: პანამელი მწერალის ჰოაკინ ბელინიოს ნაწარმოები “Luna Verde” სიტყვასიტყვით ითარგმნა რუსულ ენაზე “მწვანე მთვარე.” რუს მკითხველში ამ სიტყვათშეთანხმებამ შეიძლება გამოიწვიოს მხოლოდ არასასურველი ასოციაციები. ჩილესა და პანამის მცხოვრებთათვის – ეს არის იმედის, სიკეთის მომასწავებელი, რადგანაც ბევრი ლათინოამერიკელისთვის მწვანე ფერი ასახიერებს ცხოვრების ტრფიალს, მთვარე კი იწვევს ასოციაციას ადამიანის სულიერ სამყაროსთან, მის განწყობასთან, ბედთან.

ხშირ შემთხვევაში მთარგმნელმა უნდა განსაჯოს რამდენად მნიშვნელოვანია ამა თუ იმ რეალიის გადმოტანა, და შემდეგ უკვე შეარჩიოს მისი თარგმნის ხერხები. ჩვეულებრივ რეალიის სრული შენარჩუნება არ ხერხდება და თარგმნისას მან შეიძლება განიცადოს მნიშვნელოვანი ტრანსფორმაცია, ან

საერთოდ გაქრეს. ამიტომაცაა, რომ რეალის თარგმნის საშუალებების არჩევისას მთარგმნელს დიდი სიფრთხილე მართებს და მთავარი კრიტერიუმი ამ დროს არის ტექსტის კომუნიკაციური ეფექტი და მიზანი, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია ამ რეალის როლი, თუ აქვს მის შენარჩუნებას გადამწყვეტი როლი მნიშვნელობის შესანარჩუნებლად.

ე) ადაპტაციის დამოკიდებულება ტექსტის

ტიპოლოგიურ-ჟანრობრივ თავისებურებაზე

ტექსტის პრაგმატულ პრობლემებზე საუბრისას აუცილებლად უნდა აღვნიშნოთ, რომ ადაპტაცია უშუალოდ იმაზეა დამოკიდებული თუ რა ჟანრს მიეკუთვნება ორიგინალის ტექსტი და რეცეპტორის ტიპზე. მაგალითად, მხატვრული ლიტერატურის თარგმნისას მთარგმნელს საკმაოდ რთული ამოცანების გადაჭრა უხდება, როგორც ლინგვისტური, ისე ექსტრალინგვისტური პრობლემებისა, რომლებიც შესწორებების შეტანას მოითხოვენ. მსგავსი სიტუაციაა პუბლიცისტური და საინფორმაციო ტექსტების გადათარგმნისას. მასმედიის ტექსტებში ტოპონიმები, ცნობილ ადამიანთა წოდებები და პოსტები ყოველთვის მითითებულია. უფრო იშვიათად ხდება მეცნიერულ-ტექნიკური ლიტერატურის პრაგმატული ადაპტაცია, რადგანაც ის ჩვეულებრივ თავისი საქმის სპეციალისტებზეა გათვლილი. მარგამ, ადაპტაციას მაინც მიმართავენ გარკვეულ შემთხვევებში, მაგალითად, სხვადასხვა ენებში განსხვავებული კომუნიკაციური ეფექტი შეეძლება გამოიწვიოს ისეთი ენობრივი საშუალებების გამოყენებამ, რომელიც არ არის დამახასიათებელი გარკვეული ტიპის ტექსტებისათვის. მაგალითად, სალაპარაკო ლექსიკა და ხატოვანი გამოთქმები ინგლისურენოვან მეცნიერულ-ტექნიკურ ტექსტებში სრულიად ბუნებრივი მოვლენაა და მათი გამოჩენა ტექსტებში არ მიიპყრობს მკითხველთა ყურადღებას. როდესაც მსგავსი ტექსტი ითარგმნება ენაზე, რომლის სამეცნიერო-ტექნიკური სტილისათვის არ არის დამახასიათებელი ასეთი მეტყველება, ამას შიძლება არასასურველი შედეგი მოყვეს: მსგავსი თავისუფალი სტილის შენარჩუნებამ ქართულ ან რუსულ ენაზე თარგმნისას, სადაც ასეთი სტილი არ დაიშვება, შეიძლება არასერიოზულობისა და ავტორის “არამეცნიერული” მიდგომის შთაბეჭდილება დატოვოს.

ჯგუფური მუშაობა - 2 სთ.

ლექსიკურ-სემანტიკური მოდიფიკაციები: გენერალიზაცია და კონკრეტიზაცია, ანტონიმური თარგმანი.

ლიტ. 1 გვ. 144-154, 2 გვ.93-94

დავალება 1. გაანალიზეთ ტექსტი. რა ტიპის ლექსიკური ერთეულები წარმოადგენს სირთულეს თარგმანის თვალსაზრისით და რა ცვლილება შეიძლება განიცადონ მათ წყარო ენაში.

დავალება 2. გადათარგმნეთ ტექსტი ფურცლიდან. დაშვებული მცირე პაუზები წინადადებებს შორის.

The Naked and the Dead (1948) brought Norman Mailer unexpected and unnerving acclaim. But he turned his back on his easy success and began a deeper exploration of the contemporary consciousness than the technique of his first novel would allow. He has been savagely attacked for the "failure" of his later work, as well as for his unorthodox public opinions and behaviour. It was over a decade after the publication of his first novel before critics began to realize that Mailer's own instincts were surer than those of his reviewers. Structurally, The Naked and the Dead is well made. The events of the novel, reinforced by Mailer's ironic

commentary, illustrate a deterministic view of the war. The war is shown to be irrational, a series of almost random accidents, despite the huge, intricate military organizations which nominally direct it. It is, in the structural metaphor of the whole novel, like a wave whipped up somewhere far offshore, gathering amplitude and direction, crashing upon a beach, receding once again. Mailer's soldiers -- even his general -- are like the molecules of water involved. The only fact is death, and confronted by the fact, man is naked. Much of Mailer's technique is derived from Dos Passos, Steinbeck, Hemingway, and later Fitzgerald -- much, much later. And Thomas Wolfe, of course.

ჯგუფური მუშაობა - 2 სთ.

ლექსიკურ-სემანტიკური მოდიფიკაციები: აღწერილობითი თარგმანი და მთარგმნელობითი კომენტარი (კომპენსაცია).

დავალება 1. ნახეთ ფრაგმენტი ფილმიდან „21“. თუ იყო დიალოგში რამე გაურკვეველი ქართველი აუდიტორიისთვის?

დავალება 2. გაეცანით ტექსტს და გაანალიზეთ რომელი რეალია თუ ტერმინი საჭიროებს ახსნა–განმარტებით თარგმანს, აზრობრივ გავრცობას?

ტექსტი 1

Research Triangle Institute is a not-for-profit contract research corporation located on a 180-acre campus in North Carolina's Triangle Park. RTI is a free-standing corporate entity created in 1958 by joint action of the University of North Carolina at Chapel Hill, Duke University, and North Carolina State University. RTIs organisation facilitates the formation of multidisciplinary teams to address complex research issues in many scientific, technical, and social subjects.

ტექსტი 2

The saga of the Northwest Indians probably began millennia ago when hunting families in search of food set out from Siberia, walked across a land bridge, the Bering Strait, to a new country that became known as Alaska. Later, many Indian tribes lived south of the Arctic Circle and divided into two distinct language groups: the Algonquians extended eastward to below Hudson Bay, and the Athapascans stayed in Northwest Canada. Gradually, some of each group moved southward.

ტექსტი 3

The Lewis and Clark explorers of 1803 to 1806 probably were the first white men to be seen by some descendants of those ancient Athapaskan tribes. Mainly they lived on the north side of the Columbia River; on the south side of the river tribes of the Salishan language family located. Salishan Indians derived their name from the Salish, another name for the Flathead tribes of Montana. Among other tribes of this group are Chelan, Okanogan, Wasco, Kwakiutle, Aleut, etc.

ტექსტი 4.

I spent an afternoon with Peter Lasko at his house in the village of Montaigu de Quercy. A distinguished, grey-haired man in his sixties, I had met him several

times before he knew that, as a writer, I specialised in Ethiopia and the Horn of Africa. He therefore began asking me why I had suddenly taken an interest in medieval French cathedrals.

I replied by outlining my theory that the sculptures I had seen in the north porch of Chartres might in some way have been influenced by the Kebra Nagast'. 'Melchizedek with his cup could represent Old Testament Israel/ I concluded. 'He was priest-king of Salem, after all, which a number of scholars have identified with Jerusalem. Then the Queen of Shub-ad with her African servant could represent Ethiopia. And then we have the Ark between the two.'

ლიტ. 2 გვ. 94-96

გგუფური მუშაობა - 2 სთ.

ლექსიკურ-სემანტიკური მოდიფიკაციები. ფრაზეოლოგიური ერთეულების თარგმნის პრობლემები.

ლიტ. 4 გვ. 65-73, 5 გვ. 180-183

დავალება 1. გადათარგმნეთ შემდეგი წინადადებები, ფრაზეოლოგიურ ერთეულებზე აქცენტირებით:

ვარიანტი 1

1. He had to keep a sharp eye on his sister for the sake of her good.
2. The woman obviously had the gift of second sight, whatever it might be.
3. It was still not unheard of for an angry parent to cut off his son with a shilling.
4. If you haven't been born under a lucky star you just have to work all the harder to get what you want.
5. Oh, by the way, if you want a bath, take one. There ain't a Peeping Tom on the place.
6. The mere sound of that execrable, ugly name made his blood run cold and his breath come in laboured gasps.
7. He would stand second to none in his devotion to the custom.
8. I can't make out how you stand London society when it has gone to the dogs, a lot of damned nobodies talking about nothing.

9. According to Michael, they must take it by the short hairs,'or they might as well put up the shutters.

10. He knew how the land lay between his hopes and the number of missions Colonel Cathcart was constantly increasing.

11. I thought it my duty to warn you, but I'm prepared to take the rough and the smooth.

ვარიანტი 2

1. The most depressing rumours are about here as to the next... production -- Julius Caesar or some such obsolete rubbish... Will nothing persuade him that Queen Anne is dead!

2. I could not let him talk to me like some Dutch uncle.

3. She offered me a choice between French and Russian dressing, and I chose the latter, and she brought something red in a small sauper.

4. He replied that The Star-Spangled Banner was the greatest piece of music ever composed.

5. They couldn't touch him because he was Tarzan, Cain and the Flying Dutchman.

6. Aunt Ursula knew Oswald well enough to be a little suspicious of his Greek gifts, but could not help being flattered by his attention.

7. This is a Trust Fund. Anything that it supports must be Caesar's wife.

8. In short, gentlemen, I come to you bearing an olive branch.

9. At last he would return, like the prodigal son, gloomy, worn out, and disgusted with himself.

10. They motored up, taking Michael Mont, who, being in his seventh heaven, was found by Winifred 'very amusing'.

ლექცია - 2 სთ:

თარგმნის გრამატიკული პრობლემები. ერთი ენიდან მეორე ენაზე გადართვის

სპეციფიკა.

ლიტ. 4 გვ. 74-82

ჯგუფური მუშაობა - 2 სთ.

თარგმნის გრამატიკული პრობლემები. მოძველებული ლექსიკა: არქაიზმები და ისტორიზმები ორიგინალში და თარგმანში.

ლიტ. 3 გვ.137-148, 5 გვ.137-139

როდესაც ენათმეცნიერებაში განსაკუთრებული პოპულარობით სარგებლობდა კონსტრუქტივიზმის ლინგვისტიკა, მეცნიერები ყურადღებას ძირითადად ენობრივ სისტემებზე ამახვილებდნენ, მათ თვისებებზე, მსგავსება-სხვაობაზე, რომელიც თარგმანის ერთ-ერთ უმთავრეს განმსაზღვრელ ფაქტორად მიაჩნდათ. მოგვიანებით ყურადღების ცენტრში მოექცა ენობრივი ერთეული, მისი მნიშვნელობა და ის მნიშვნელობა, რომელსაც იგი იძენს მეტყველებაში ფუნქციონირების დროს. ნებისმიერი ერთეული ფუნქციონირების შედეგად იძენს დამატებით კონოტაციურ მნიშვნელობას, დამატებით, გადატანით მნიშვნელობას.

ენობრივი სისტემა მართლაც ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფაქტორია, რომელიც მოქმედებს თარგმანზე და თავიდანვე უნდა ვიცოდეთ თუ რა სისტემებს მიეკუთვნება წყარო და სამიზნე ენები. იმ შემთხვევაში თუ ენები ერთ ენობრივ ოჯახში შედიან, მოსალოდნელია, რომ მათი ენობრივი სისტემები მსგავსია, ან უფრო დაახლოებულია ვიდრე სხვა ოჯახის ენები. მნიშვნელოვნად ართულებს თარგმანს სხვადასხვა ტიპის ენებთან მუშაობა, რადგანაც ასეთი ენების სისტემები შეიძლება პრინციპულად განსხვავდებოდეს ერთიმეორისგან.

ენობრივი სისტემების შეპირისპირებისას ყოველთვის ხდება ენობრივ ერთეულთა დამთხვევა თუ განსხვავება. დამთხვევა, ჩვეულებრივ, ე.წ. უნივერსალიებს ეხება, რომლებიც ენათა დიდ ჯგუფს მოიცავს. ელემენტთა დამთხვევა თუ განსხვავება სისტემის ყველა დონეზე ხდება: ფონეტიკურზე, მორფოლოგიურზე, ლექსიკურზე, სინტაქსურზე, სიტყვათწარმოქმნისა და ფრაზეოლოგიურ დონეზე და ა.შ.

მაგალითად, ინგლისურ ენაში ხმოვანთა სიგრძე-სიმოკლე აზრობრივ-განმასხვავებელ ფუნქციას ასრულებს, მაშინ როდესაც ქართულ ენაში (სვანური ენის გამოკლებით) ამ ფონეტიკურ მოვლენას მსგავსი ფუნქცია არ აკისრია.

ლექსიკურ დონეზეც შეიმჩნევა მნიშვნელოვანი განსხვავებები. თითქოსდა ერთნაირი მნიშვნელობის სიტყვებიც შეიძლება არ იყოს ადეკვატური და, შესაბამისად, გამოიწვიოს აზრის დარღვევა. ბარხუდაროვი აღნიშნავს, რომ ინგლისური morning არ შეესაბამება რუსულ სიტყვას утро (შეგვიძლია პარალელი გავავლოთ ქართულ სიტყვასთან “დილა”), day და день (დღე), evening და вечер, (საღამო). ეს სიტყვები არ წარმოადგენენ ერთმანეთის შესატყვისს, რადგანაც მათი მნიშვნელობა მხოლოდ მიახლოებითია და ამის მიზეზი ის არის, რომ ინგლისურში 24 საათიანი მონაკვეთი ჩვენგან განსხვავებულად ნაწილდება.

ინგლისურ და ქართულ ენებს სიტყვათწარმოქმნის სხვადასხვა საშუალებები გააჩნიათ. სიტყვა football ქართულ ენაში კალკის სახით შემოვიდა – ამავე ცნების გამოსახატავად იდენტური ლექსიკური და გრამატიკული საშუალებებით შეიქმნა სიტყვა “ფეხბურთი”. ამავედროულად სიტყვის **goalkeeper** ნაცვლად გვაქვს “მეკარე.” ქართული ენის სიტყვათწარმოქმნის ნორმების დაცვით შექმნილი ეს სიტყვა თავისი სემანტიკური მნიშვნელობითაც უფრო ახლოს დგას ინგლისურ სიტყვასთან, ვიდრე მისი “არშექმნილი” კალკა იქნებოდა.

ფრანგი ლინგვისტი ჟ.მუნენი აღნიშნავდა, რომ ენობრივი სისტემების აშკარა ასიმეტრიულობის გამო, თეორიულად თარგმანი შეუძლებელია, მაგრამ ეს თეორიული დასკვნა აშკარად ეწინააღმდეგება პრაქტიკას, რომლის მცდელობებსაც კაცობრიობა იყენებს რამოდენიმე ათასწლეულის მანძილზე. “შეიძლება ითქვას, რომ თარგმანის არსებობა თანამედროვე ლინგვისტიკისათვის სკანდალის ტოლფასია” – აგრძელებს მუნენი (Mounin G. Les problemes theoriques de la traduction. Paris, 1963).

სხვადასხვა ენების სისტემების ასიმეტრია განსაკუთრებით ნათლად ჩანს გრამატიკული და ლექსიკური სისტემების შედარებისას. გრამატიკული კატეგორიების ადეკვატური გადაცემის პრობლემა შეიძლება შემდეგნაირად წარმოვიდგინოთ: ენაში X-1 არსებობს რომელიმე გრამატიკული კატეგორია, ენაში X-2 კი არა. ნიშნავს თუ არა ეს, რომ თარგმნისას ამ კატეგორიისათვის

ყოველთვის უნდა მოიძებნოს ანალოგი (სავალდებულო არაა – გრამატიკული)?

მაგალითად, ინგლისურში არის განსაზღვრულობის/განუსაზღვრელობის გრამატიკული კატეგორია, ქართულში კი არა. სიტუაციის მიხედვით, სიტყვათშეთანხმება on the table შეიძლება ითარგმნოს, როგორც **მაგიდაზე** ან **ამ მაგიდაზე**. ამ პრობლემის გადაწყვეტა დამოკიდებულია მის კომუნიკაციურ მნიშვნელობაზე, იმაზე, თუ რამდენად იმოქმედებს განსაზღვრულობა/განუსაზღვრელობის დაზუსტება მთლიანი ფრაზის მნიშვნელობაზე და რა შედეგი ექნება თხრობის შემდეგი მიმდინარეობისათვის.

ამ მხრივ საინტერესოა სქესის გრამატიკული კატეგორიის არსებობა/არარსებობა ინგლისურ, რუსულ და ქართულ ენებში.

მაგ, **ship** – ინგლისურში მდებდრობითი სქესისაა, რუსულში კი (თარგმანში --) მამრობითის. ამიტომაც ორიგინალსა და თარგმანში ვკითხულობთ: **He left the ship on Tuesday, and as it steamed away from the landing-stage he gazed after it regretfully.**

“There she goes,” he said.

,

.

--

! --

.

ქართულ ენაში კი სქესის გრამატიკული კატეგორია ნაცვალსახელებს არ გააჩნიათ, ამიტომაც მსგავსი რამ თარგმანში არ აისახება: სამშაბათს ნაპირზე გადმოვიდა, როცა გემი ნავსადგურს შორდებოდა, დაღონებულმა თვალი გააყოლა და თქვა:

– აი, მიდის და თან მიაქვს ჩემი ორი ფუნტი, რომელიც მე არ დამიხარჯავს.

ამ მაგალითში ამ გასხვავებას მართალია არა აქვს არსებითი მნიშვნელობა, მაგრამ არის შემთხვევები როდესაც ამ ნიუანსებს გარკვეული აზრობრივი დატვირთვა აქვთ. მაგალითად ერთი ფილმის გმირი, ამბობს თავის მეზობელ

ჰომოსექსუალისტზე: he is my sister. რუსულ ენაში ნაცვალსახელის სქესობრივი კატეგორიის არსებობის წყალობით თარგმანი ინარჩუნებს ამ რეპლიკის იუმორს: . მაშინ როდესაც ქართული ენის გრამატიკა არ იძლევა ამის საშუალებას.

ზოგიერთ შემთხვევაში კი, პირიქით, რუსულ ენაზე მთარგმნელისთვის ხელის შემშლელია ის ფაქტი, რომ არსებით სახელებს გააჩნიათ სქესი, მაშინ როდესაც სათარგმნი სიტყვა არ იძლევა მისი ამოცნობის საშუალებას. ასეთ შემთხვევაში მთარგმნელი, როგორც ყოველთვის, კონტექსტზე დაყრდნობით აკეთებს არჩევანს. მაგალითად, სიტყვის cousin თარგმნისას რუსი მთარგმნელი, მთავარი გმირების, თემისა და იდეის ცოდნიდან გამომდინარე თარგმნის მას, როგორც .

ინგლისური და რუსული გრამატიკული კატეგორიებით გამოხატული ინფორმაციის განსხვავების გამო, მთარგმნელს ორი სხვადასხვა სიტუაცია, ორი არჩევანი გააჩნია. პირველ რიგში სწორედ ამით აიხსნება მნიშვნელობის შესამჩნევი ცვლილება თარგმნისას, როდესაც თარგმანი ხორციელდება სხვა თარგმანიდან და არა დედნიდან. მნიშვნელობის მსგავს ცვლილებებს შვეიცარიელი მეცნიერი ს.ო.კარცევსკი წამგებიანი/არასასურველი კურსით ვალუტის დახურდავებას ადარებდა.

თარგმნისას გრამატიკული განსხვავებები განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენენ მათი მეტაფორიზაციის შემთხვევაში. ეს მოვლენა დეტალურად აღწერა იაკობსონმა ი.ა.რეპინის მაგალითზე. ი.ა.რეპინი გაოცებული იყო იმით, რომ გერმანელი მხატვრები ცოდვას ქალის სახით გამოხატავდნენ (ეს იმით აიხსნებოდა, რომ სიტყვა ცოდვა გერმანულ ენაში მდებრობითი სქესისაა). მსგავს სირთულეს წააწყდა მთარგმნელი როდესაც ჩეხურ ენაზე თარგმნიდა ბ.პასტერნაკის პოეტურ კრებულს „ჩემი და სიცოცხლე,, , რადგანაც თავად ჩეხურ ენაში სიცოცხლე მამრობითი სქესისაა.

We have had a pleasant trip, and my hearty thanks for it to old Father Thames.

Путешествие было на славу; я от души благодарен старушке Темзе.

ჩინებულად ვიმგზავრეთ, რისთვისაც გულითადი მადლობა მომიხსენებია ჩვენი ბებერი დედა თემზისათვის.

მეტაფორიზირებული კონსტრუქციის – **Father Thames** – რუსულზე გადათარგმნის დროს მ.ი.დონსკოიმ რუსული გრამატიკული ანალოგი გამოიყენა. რუსულ ენაზე თემზა მდედრობითი სქესისაა. ერთ-ერთი მიზეზია რუსული დაბოლოება -ა და, გარდა ამისა, გეოგრაფიული ტოპონიმის სქესის განსაზღვრა გვარობის მიხედვით (მდინარე, რომელიც რუსულ ენაში ასევე მდედრობითი სქესისაა), ამიტომაცაა, რომ თარგმანში გვაქვს – **старушка Темза**.

განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს ის ფაქტი, რომ ქართულ ენაში **მდინარეს** სქესის გრამატიკული კატეგორია არ გააჩნია, მაგრამ, ქართულ და რუსულ ენებს შორის სიახლოვემ, რგორც ჩანს, განაპირობა მეტაფორული სახეების დაახლოვება. ამიტომაც გახოკიძეს ასევე აქვს თარგმნილი – **ჩვენი ბებერი დედა ტემზა**.

გრამატიკული კატეგორიების ასეთი მეტაფორიზაციაა შემდეგ სიტყვათშეთანხმებაში/გამოთქმაში **Mother Earth**, რუსულში – , ქართულში კი – **მშობელი მიწა**. მიუხედავად იმისა, რომ ინგლისურ ენაში სიტყვას arth არა აქვს სქესი, მას ტრადიციულად მდედრობითი სქესის ნაცვალსახელი ცვლის. მოცემულ შემთხვევაში მას სრულიად შეესაბამება რუსული , რაც შეეხება ქართულ თარგმანს დედამიწა მართალია არის ინგლისური ვარიანტის უზუალური ეკვივალენტი, ა.გახოკიძე ირჩევს ვარიანტს – მშობელი მიწა, რითაც ხაზს უსვამს, რომ საუბარია მშობლიურ მიწაზე.

ტექსტის ენობრივი გაფორმების პრობლემებს მხოლოდ გრამატიკული კატეგორიები არ მიეკუთვნება. შედარებით ნაკლებად არის გაშუქებული სტილისტური, სინტაქსური და თემა-რემატული სტრუქტურებისა და ფონეტიკური სხვაობები. ენობრივი ნორმები ძალიან განსხვავდება ორთოგრაფიასა და ორთოეპიაში. ამიტომაც ხშირია ინგლისური ენის ერთი და იგივე თავისებურებების სხვადასხვაგვარად გადმოცემა. ინგლისურში Will, ქართულში – ბილი, რუსულში კი – ; ინგლისურში -- **Kyningestun, Elgiva, Harry, Hamton-Court**; ქართულში –**ჰმონმორენსი, კინინგესტუნი,**

ელჯივი, ჰარი, ჰემპტონ-კორტი; რუსულში – , , ,

- .

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ენის სისტემა არ არის უბრალოდ სხვადასხვა დონის ენობრივი ერთეულების ერთობლიობა, ის მოიცავს ყველა იმ მოდელს, რომლის მიხედვითაც ეს ერთეულები ერთმანეთს უკავშირდებიან. „ენის სისტემა,” წერდა ვ.ა.იკვევიჩი, „მოიცავს ყოველივე იმას, რაც რეალურად არსებობს და ის, რაც შეიძლება შეიქმნას.” ინგლისური ენის სიტყვამ საშუალება მისცა ჰემინგუეის უკვე შექმნილი და გავრცელებული ევფემიზმის “four-letter word”-ის საფუძველზე ახალი სიტყვა შეექმნა:

**“If a four-letter man marries a five-letter woman, he was thinking,
what a number of letters would their children be?”**

ამ სიტყვების მეორე ენაზე გადათარგმნა, მათი ლექსიკური და გრამატიკული სტრუქტურების შენარჩუნებით არ ხერხდება. ამიტომ მთარგმნელი იძულებული იყო ისინი გამოხატული მნიშვნელობის საფუძველზე ეთარგმნა:

“უილსონმა შეხედა ორივეს და გაიფიქრა: თუ ქმარი ტუტუცია და ცოლი ნაგავი, შვილები რაღა გამოუვათ?”

2) ენობრივი ნორმა

ტექსტის შექმნაზე მოქმედი შემდეგი ფაქტორია ენობრივი ნორმა. იგი თავისებურ ფილტრს წარმოადგენს, რომელმაც უნდა გადაახარისხოს სისტემით წარმოქმნილი ფორმები: ნორმად ითვლება ყველაფერი ის, რაც რეალურად არსებობს და ფუნქციონირებს ენაში, ის, რასაც წარმოქმნის სისტემა. ის ფორმები, კი რომლებიც ენაში არ არსებობენ, არც მეტყველებაში გამოიყენება, ან გამოიყენება, მაგრამ გამართლებულად არ ითვლება.

ცნობილი ლინგვისტის ე.კესერიუს მიხედვით, ნორმა არის სისტემის კოლექტიური რეალიზაცია. ნორმა ენის მატარებელთა კოლექტიური წარმოდგენაა იმაზე, რა არის ენასა და მეტყველებაში სწორი და არასწორი.

მაგრამ თარგმანებში ხშირად მაინც იმდენად ენობრივი ნორმების დარღვევა კი არ შეიმჩნება. უფრო ჭარბობს სამეტყველო ნორმის დაღვევები.

ჯგუფური მუშაობა - 2 სთ.

მორფოლოგიური ტრანსფორმაციები მსგავსი გრამატიკული ფორმების პირობებში.

ლიტ. 6 გვ.74-77

ჯგუფური მუშაობა - 2 სთ.

მორფოლოგიური ტრანსფორმაციები განსხვავებული გრამატიკული ფორმების პირობებში.

ლიტ. 6 გვ. 32-34

ტრანსფორმაციები. შეუძლებელია თარგმანი ერთი ენიდან მეორე ენაზე ტრანსფორმაციების გარეშე. თარგმნისას აუცილებელია მთარგმნელმა გაითვალისწინოს როგორც წყარო, ასევე სამიზნე ენის ლექსიკურ-გრამატიკული სტრუქტურა, რომელიც შეიძლება მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდეს სხვადასხვა ენების მიხედვით და დედნის ლექსიკური თუ გრამატიკული თავისებურების ზუსტი გადმოცემით მთარგმნელმა შეიძლება დაარღვიოს სამიზნე ენის ენობრივი ნორმები და სტილი. იმ შემთხვევაში, როდესაც ორიდინალის გრამატიკული თუ ლექსიკური თავისებურებების შენარჩუნება შეუძლებელია, მთარგმნელი იძულებულია შეიტანოს გარკვეული ცვლილებები ორიგინალის ტექსტში. შესაბამისად, იგი განიცდის ტრანსფორმაციას. ტრანსფორმაცია ორი სახის შეიძლება იყოს: ლექსიკური და გრამატიკული.

გარბოვსკის აზრით, გრამატიკული ტრანსფორმაციის აუცილებლობას თარგმნისას განაპირობებს სხვადასხვა ფაქტორები. სამიზნე და წყარო ენებზე შესაბამისი ფორმების არარსებობა გრამატიკული ტრანსფორმაციის აუცილებლობას იწვევს. პრაქტიკაში, თარგმნის დროს გრამატიკულ ტრანსფორმაციას ლექსიკური ტრანსფორმაციის განხორციელება განაპირობებს. გრამატიკული ტრანსფორმაცია ითვალისწინებს წინადადების სტრუქტურის ცვლილებას, როგორც სინტაქსურს ასევე მორფოლოგიურს. თარგმნის თეორეტიკოსი ტ. ლევიცკაია გრამატიკული ტრანსფორმაციის 4 ძირითად ტიპს გამოყოფს:

1. გადაადგილება 2. შეცვლა-ჩანაცვლება 3. დამატება 4. გამოტოვება

გადაადგილება განპირობებულია უამრავი მიზეზით, რომელთაგან უმთავრესი მიზეზია ინგლისურ და ქართულ წინადადებათა კონსტრუქციული განსხვავება. როგორც ვიცით, ინგლისურენოვანი წინადადების წევრთა წყობა მტკიცედაა დაკანონებული და კონსტრუქცია ირეარქიულობით ხასიათდება. წინადადების მთავარი წევრები საწყის პოზიციაზე არიან განლაგებული, ხოლო მათ წინადადების არამთავარი წევრები მოჰყვება.

ქართულ ენაში დასაშვებია წინადადების არამთავარი წევრი საწყის პოზიციას იკავებდეს.

მაგალითად: გუშინ ვაშინგტონში პრესკონფერენცია გაიმართა. აქ ინფორმაციის ცენტრი, ანუ რედა არის პრესკონფერენცია, რომელიც ამავე დროს არის ქვემდებარეც. ინგლისურ წინადადებაში კი თემატური ქვემდებარე წინადადების საწყის პოზიციაზე დგას: **A press conference was held in Washington yesterday.**

გადაადგილების გარდა გრამატიკული ტრანსფორმაციის კიდევ ერთერთი გავრცელებული მეთოდია ჩანაცვლება, რომლის დროსაც პასიური გვარის კონსტრუქცია აქტიური გვარის კონსტრუქციით და მისთ.

გამოტოვება-შევსების დროს ხდება დამატებითი ელემენტების შეტანა, ან არასაჭირო ელემენტების გამოტოვება. მაგ.: **Her hands rested side by side on her lap.** - მას ხელები კალთაზე დაეწყო. გამოტოვებული ელემენტია side by side.

დავალება 1. მოისმინეთ და მეხსიერებით გაიმეორეთ წინადადებები. მეორე მოსმენის შემდეგ გადათარგმნეთ წინადადება ფუცლიდან.

Roman Boiko maybe released today

Today maybe released Roman Boiko, Russian military observer in Georgian-Ossethian conflict zone, who was arrested yesterday in Gori.

Foreign Minister Gela Bezhushvili and his Russian colleague Sergei Lavrov had already discussed this topic on the phone yesterday.

Russian Colonel Roman Boiko was detained in Gori by representatives of special services of the Ministry of Interior Affairs. Later on Russian officer was transmitted in the Investigation Isolator of Security Service of Georgia.

In regard of this fact, Georgian side did not make any official statement.

In regard of the above-mentioned fact, Russian Foreign Ministry has already issued protest statement yesterday and has summoned Irakli Chubinishvili, Georgian ambassador in Russia for explanations

დავალება 2. მოისმინეთ და გაიმეორეთ წინადადებები. მეორე მოსმენის შემდეგ მებსიერებით გადათარგმნეთ წინადადება (წინადადებების მესამეჯრ მოსმენის და ფურცელში ჩახედვის გარეშე).

NATO official arrives in Tbilisi

The NATO Secretary General's special representative for the Caucasus and Central Asia, Robert Simons has arrived in Tbilisi with a two-day official visit to hold negotiations with the Georgian officials.

It is reported that Simons is expected to hold negotiations with Georgian President Mikheil Saakashvili, the Defense Minister Irakli Okruashvili and the Minister of State for Euro-Atlantic Integration Giorgi Baramidze to discuss an implementation of Individual Partnership Action Plans for Georgia.

On 25 October 2005 the NATO news center will be opened in Tbilisi.

Financial police conducts special operation in Poti

Two customs officers, a guard and the Ingiri Ltd. director general, suspected of forging documentation, have been arrested by the Financial Police.

It is reported that a special operation was conducted at the Poti Port; the financial police officers also confiscated 32 containers, loaded with slag.

According to the financial police officers, the customs clearance of the containers were illegally done in Poti and Zugdidi; the customs officers registered slag as scrap-iron.

Clash between policemen and criminals in Samtredia

Clash between representatives of law enforcement bodies and criminals has ended with two victims.

Policemen noted criminals in the village Kula during patrolling. According to police information, criminals were going to rob one house in the village. During two-side shots was killed one policeman David Kvantaliani, 28. One of the criminals is also killed and two of them have hidden out of police.

Minister of Police and Public Order has already visited incident place yesterday.

According to police information, fire-arms and cartridge-cases are withdrawn incident place and searching of hidden criminals is in process.

ლექცია - 2 სთ:

თარგმნის სინტაქსური პრობლემები. სამეტყველო კომპრესია.

ლიტ. 6 გვ.45-47

ჯგუფური მუშაობა - 2 სთ.

სინტაქსური ტრანსფორმაციები სიტყვათშეხამების დონეზე.

ლიტ. 6 გვ.49-63

დავალება 1. წაიკითხეთ პრეზიდენტ კლინტონის გამოსვლია. თითოეულ წინადადებაში გამოყავით წინადადების მთავარი წევრები ბირთვული კონსტრუქციების გამოსავლენად და მაქსიმალურად ლაკონურად და კომპაქტურად გადათარგმნეთ მოცემული წინადადებები.

დავალება 2. განსაზღვრეთ რამდენად მნიშვნელოვანია კონრკეტული წინადადების მეორადი ინფორმაცია მომდევნო ინფორმაციასთან მიმართებაში.

ნაწილი 1

President William Jefferson Clinton: I don't want to attack people who have a lot of money. I think we ought to hold up all the people who are in the maximum income group, who would tell us it's a bad idea to continue this tax cut for us. And who would tell us it would be a terrible thing for philanthropy in America if we got rid of the estate tax completely?

You know it's interesting. Bill Gates, who has given away more money and got more than anybody I know, is against repealing the estate tax. Warren Buffet is against repealing the estate tax. We ought to do this in a positive way and say, look, we need more philanthropy, more people investing in health clinics in America, investing in helping our schools modernize their equipment, investing in these kinds of things.

Another thing I would say is sort of heresy. I would like to see the DLC initiate a dialogue with conservatives all across America who aren't interested in the politics of personal destruction. Most conservatives are conservative in theory but operationally progressive if they know and understand what the issue is and they don't feel like it's a threat to their values. And I think we ought to have conversations, not screaming matches on radio and television talk shows, conversations about why the Brady Bill is not a threat to the right of people to go hunting, about why being pro choice is not the same thing as thinking there ought to be more abortions in America, about why being for basic civil rights for gay people is in the best American tradition and doesn't have anything to do with somebody's religious or personal convictions. We ought to talk and, and we ought to listen. Look, the agents of change lose when there's no dialogue. When people are screaming at each other and they're mad and they're scared, we lose. When people are talking and listening and thinking, we win. And I think we ought to reach out and have a genuine organized, disciplined dialogue.

ნაწილი 2

The last point I want to make is we've got to be strong. When we look weak in a time where people feel insecure, we lose. When people feel uncertain, they'd rather have somebody who's strong and wrong than somebody, who's weak and right. When I went in to Bosnia or Kosovo, and some Republican leader criticized me, if I had run ads in his state against him, the Republicans would have shut down the operations of the Senate until we stopped. What was done to Tom Daschle was unconscionable, but our refusal to stand up and defend him in a disciplined way was worse. We should not demonize them. That's not who we are. Are we comfortable with that? But we should defend ourselves. You just remember that when people

are insecure, they'd rather have somebody who's strong and wrong than somebody who's weak and right.

Finally, a word about the basic things. We win with vision, values and ideas. What should our vision of the 21st century be? A global community of people committed to people and prosperity, freedom and security. What's the basic value? Our differences are interesting but in an interdependent world, our common humanity matters more. Everybody counts, everybody deserves a chance, everybody has got a responsible role to play; we all do better when we work together. What's the strategy? Just what I said: a security strategy; a positive strategy to make a world with more friends and fewer enemies; institutional cooperation through the U.N., the World Trade Organization, and I believe, cooperation against climate change, for a comprehensive nuclear test ban, for a biological weapons convention. I'm even satisfied that the criminal court presents no threat to our soldiers.

So, I'm for all that and I don't think you can just ask people to cooperate when it suits you. There were times when the World Trade Organization issued decisions I thought were nuts. But I thought we were better off in than out. If people only cooperated when it suited them, there would be no marriages. There would be no sports teams. There would be no successful business partnerships. There would be no nothing. We live in an interdependent world. In the '90s, we got the benefits of it. On September the 11th, it hit us right upside the head. In both cases, the same forces were at work: open borders, easy travel, access to information and technology, what's the difference? The downside happens in an interdependent world when people don't have shared values, shared benefits, and shared responsibilities. That's the world we've got to make.

ნაწილი 3

To do it, we have to keep making America better. That's our job. I think you ought to be optimistic. And I think you ought to be strong. Of course it is hard. Machiavelli said there is nothing so difficult in human affairs as to change the established order of things. The people who have fought throughout history for peace and progress have had a hard time. It cost Lincoln his life. FDR, destroyed his health. Gandhi, President Kennedy, Robert Kennedy, Martin Luther King, all killed. Sadat and Rabin died in the Middle East, killed by their own people, who were against the kind of progress and peace they sought to achieve. Mandela spent 27 years in jail because he thought the majority ought to have something to say about how the people of South Africa lived and ordered their affairs. Look, this is hard.

Martin Luther King said the arc of history is long, but it bends toward justice. The people, who want to be the benders toward justice have the harder burden. You chose to be Democrats. Nobody made you. You made this decision. And most of us are still here because we like being here. So we lost a couple of elections. Big deal. Compared to the sacrifices others have made to be agents of constructive change, so what? So I say, take a deep breath. Decide what you believe. Rear back and go on.

Thank you very much.

ლექცია - 2 სთ:

სტილისტური ხერხების თარგმნის სპეციფიკა. სტილის შენარჩუნება თარგმანში.

ლიტ. 3 გვ. 62-68

ჯგუფური მუშაობა - 2 სთ.

მეტაფორული ხერხების თავისებურება და მათი თარგმნის ხერხები. ფიქსირებული გამონათქვამები.

ლიტ. 3 გვ.68-70

სტილისტური ხერხების გადმოცემა (სიტყვათა თამაშის მეტაფორებისა და ირონიის მაგალითზე)

სიტყვათა თამაში, ჩვენი აზრით, არ არის სათადანოდ გაშუქებული, განსაკუთრებით თარგმანსი თეორიის კუთხით, შესაძლოა სიტყვათა თამაშის რთული ბუნების გამო, რაც ძნელად ექვემდებარება ადეკვატურად მის გადმოტანას მეორე ენაში სიტყვათა თამაშის აზრობრივი, სტილისტური და პრაგმატული თავისებურებების შენარჩუნებით, ისე რომ მან კონკრეტულ კომუნიკაციურ სიტუაციაში ხშირად სხვადასხვა ენობრივი საშუალებების გამოყენებისას მსგავსი კომუნიკაციური ეფექტი გამოიწვიოს.

განსაკუთრებულ სირთულეს სხვადასხვა სისტემის მქონე ენებს შორის სიტყვათა თამაშის გადატანისას. ამ დროისთვის გაანალიზებული ემპირიული მასალის საფუძველზე შეიძლება ითქვას, რომ სამწუხაროდ არც თუ ისე იშვიათია კალამბურის

დაკარგვა – როდესაც არ ხდება მისი გადატანა საერთოდ; საბედნიეროდ მთარგმნელები მაინც ცდილობენ ანალოგის შექმნას და ასეთ შემთხვევაში ხშირად იყენებენ კომპენსაციის მეთოდს, იმისთვის, რომ შენარჩუნდეს სიტყვათა თამაშის სტრუქტურული და სემანტიკური თავისებურებანი მისი პრაგმატული პოტენციალის შენარჩუნებითაც (როდესაც კონკრეტულ სიტუაციაში თარგმანის ადრესატის რეაქციაც უნდა გათვალისწინდეს).

სტილის შენარჩუნების აუცილებლობა

უზუსტე საუბრისას უნდა ავლნიშნოთ მისი კავშირი ენობრივი გაფორმების კიდევ ერთ -- სტილისტურ -- ფაქტორთან, რომელშიც მოიაზრება ფუნქციონალური სტილი და ენობრივი ერთეულის ნორმატულ-სტილისტური შეფერილობა. როგორც ვიცით, ყოველი ფუნქციონალური სტილისათვის დამახასიათებელია თავისებური გამოხატვის საშუალებები (ჩვეულებრივ გამოყოფენ: საყოფაცხოვრებო სტილს, მეცნიერულ-ტექნიკურ სტილს, ოფიციალურ-საქმიან სტილს, პუბლიცისტიკასა და პრესის სტილს) და ეს განსაკუთრებით შესამჩნევია, როდესაც ხდება სტილების შერევა.

სრულიად უნიკალურ მოვლენას წარმოადგენს მხატვრული ლიტერატურის სტილი, რომელიც შეიძლება შეიცავდეს ყველა ზემოჩამოთვლილ სტილს თუმცადა, ხშირად ეს ხდება კომიკური ეფექტის მისაღწევად და მთარგმნელმაც, შესაბამისად, უნდა შეინარჩუნოს ეს სტილი, არ უნდა გაანეიტრალოს იგი.

“Rest and complete change,” said George, **“The overstrain upon our brains has produced a general depression throughout the system. Change of scene, and** absence of the necessity for thought, will restore the mental equilibrium.” ორიგინალში თავად ავტორი მიუთითებს, რომ მთქმელის მეტყველება ხშირად წააგავდა ექიმის პროფესიულ მეტყველებას მეგობრებთან საუბრის დროსაც, მაშინ როდესაც თავად მოსაუბრე ბანკის მუშაკია. ასეთ შემთხვევაში მთარგმნელი ვერ უგულებელყოფს სტილის შენარჩუნების აუცილებლობას და თარგმანშიც, შესაბამისად ვკითხულობთ:

ტვინის ზედმეტმა დაძაბულობამ მთელი ორგანიზმის საერთო დასუსტება გამოიწვია. ჰაერის გამოცვლა და სიმშვიდე გონებრივ წონასწორობას აღგვიდგენს.

ფუნქციონალური სტილების შერევა არა მხოლოდ მხატვრულ მეტყველებაში გვხვდება. კომისაროვი ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ ინგლისური და გერმანული ენებისთვის დამახასიათებელია მეცნიერულ ტექსტებში ესტეტიკური და ემოციური ინფორმაციის გამოყენება, რაც უფრო მხატვრულ, პუბლიცისტურ და სალაპარაკო სტილს ახასიათებს. მაგალითად, რიტორიკული შეკითხვები, შეფასებითი ელემენტები, ხატოვანი შედარებები. ეს ნაკლებ ახასიათებს ქართული ენის მეცნიერული სტილს, ისევე როგორც რუსულს და, როგორც კომისაროვი აღნიშნავს, მთარგმნელს შეიძლება დასჭირდეს შედარებების გამოტოვება ან ნეიტრალური ენობრივი ერთეულების გამოყენება. თუმცა დროთა განმავლობაში რუსულ მეცნიერულ სტილში შეიმჩნევა ინგლისურის ანალოგიური ტენდენცია.

რაც შეეხება ენობრივი ერთეულების სტილისტურ-ნორმატულ შეფერილობას, ის უშუალოდ დაკავშირებულია ურთიერთობის სოციალურ ნორმებთან. მას განაპირობებს საურთიერთობო სიტუაცია და კომუნიკანტთა სოციალური სტატუსი. გამოყოფენ სიტყვის ამაღლებულ, ნეიტრალურ, სალაპარაკო, ვულგარულ შეფერილობას. მხოლოდ ნეიტრალური ერთეულები შეიძლება ერთნაირად მისაღები იყოს ნებისმიერ სიტუაციაში, ყველა დანარჩენი კი თავის სპეციფიკურ სიტუაციაში.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ამ მხრივ შეიმჩნევა გარკვეული განსხვავება სხვადასხვა ენობრივ ერთეულებს შორის პარალელების გავლებისას. არ არის აუცილებელი ნებისმიერ ერთეულს აღმოაჩნდეს ნორმატულ-სტილისტური ანალოგი სხვა ენაში. ამაღლებული, ნეიტრალური, სალაპარაკო თუ ვულგარული ლექსიკის უმართებულო გამოყენების შემთხვევაში თარგმანის ტექსტი ორიგინალის ადეკვატურად არ ჩაითვლება.

მაგალითად, სამი მეგობრის ხანგრძლივი და უშედეგო კამათის დასასრულს ერთ-ერთი წარმოთქვამს: **he'd had enough oratory for one night.** თარგმანში

ვკითხულობთ: ერთი დამის სამყოფი უკვე ვილაპარაკეთ. **Oratory** არ არის უბრალოდ საუბარი ან კამათი, როგორც ეს ქართველ მთარგმნელს აქვს წარმოდგენილი. მეორე მთარგმნელმა ა.ი.დონსკოიმ გამოიყენა სიტყვა .

როგორც ვთქვით ნეიტრალური შეფერილობის ლექსიკას შეუძლია მაგივრობა გაუწიოს სხვა ენობრივ ერთეულებს, მაგრამ მთარგმნელს ყოველთვის უნდა ახსოვდეს, რომ ავტორის მიერ შერჩეულ ენობრივ საშუალებებს თავისი დატვირთვა აქვთ და მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ რა თქვა ავტორმა, არამედ **როგორ** თაქვა ეს. მხატვრული, პუბლიცისტური ტიპის ტექსტებში, ორატორულ გამოსვლებში, რეკლამებში განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა ენობრივ საშუალებათა ემოციურ-სტილისტურ შეფერილობას, რომელთა ხშირი განეიტრალება აუფერულებს თარგმანს და ზოგჯერ შეიძლება მნიშვნელობის შეცვლამდეც მიიყვანოს. მაგრამ ზოგჯერ ნეიტრალური სტილი მაინც დასაშვებია, განსაკუთრებით ისეთ შემთხვევებში, როდესაც ორიგინალის ფამილიარული თუ ვულგარული შეფერილობა მიუღებელია თარგმანის ადრესატისათვის. ასეთ შემთხვევაში, არც თუ ისე იშვიათად, მთარგმნელი თავის თავზე იღებს ორიგინალის ენის შეცვლას. გაცილებით უფრო უხემ დარღვევად ითვლება ერთი რომელიმე ამაღლებული, ვულგალური თუ სხვა სტილისტური შეფერილობის ერთეულებით შეცვლა. ეს საინტერესო სტილისტური ნიუანსი კარგად არის გადმოცემული მაგალითში, სადაც ქართველი მთარგმნელი ამაღლებული სტილის მაგივრად იყენებს სალაპარაკო, ფამილიარულ ვარიანტს.

“I had the symptoms, beyond all mistake, the chief among them being “a general disinclination to the work of any kind”

Life is brief and you may pass away before I had finished.

სიცოცხლე ხანმოკლეა და, ვიდრე მათ ჩამოთვლას მოვრჩები, შეიძლება სულიც კი გაგძვრეს.

ამრიგად, სტილისტური ფაქტორი (ფუნქციონალური სტილი და ნორმატულ-სტილისტური შეფერილობა) არის კომუნიკაციის სოციალური სიტუაციით

განპირობებული ენის გამოყენების წესები, მაშინ როდესაც უზუსტი ზოგადად საურთიერთობო სიტუაციაში ენის გამოყენების წესების ერთობლიობაა. შესაბამისად, ფუნქციონალური ფაქტორი უზუსტის ნაწილია. იგი შეიძლება განვიხილოთ, როგორც სოციალური უზუსტი, ანუ სოციალურ სიტუაციასთან დაკავშირებული სამეტყველო ტრადიციები: როგორ არის მიღებული მეგობრებთან, კოლეგებთან, თუ ლექტორთან მისაღმება, როგორ არის საჭირო ფორმალურ თუ არაფორმალურ სიტუაციაში ურთიერთობა, როგორ ხდება წერილობითი და ზეპირი სახით ურთიერთობა და სხვ. ამის გარდა ლ.ლატიშევი გამოყოფს საგნობრივ უზუსტს, იმის მიხედვით თუ რა არის საუბრის საგანი: ამინდი, ჯანმრთელობა, დრო, ფასები, მილოცვა და სხვ.

დავალება 1. ნახეთ ახალი პარფიუმერიული პროდუქტის სარეკლამო პრეზენტაციას. გაანალიზეთ რამდენად ემოციურად შეფერილი ლექსიკა იყო წარმოდგენილი გამოსვლაში; რა სტილისტური ხერხები იყო გამოყენებული?

დავალება 2. გადათარგმნეთ ქვემოთ მოყვანილი ტექსტი წრილობით. ყურადღება გაამახვილეთ სტილისტურ ხერხებზე.

The Great Spirit is in all things; he is in the air we breathe. The Great Spirit is our Father, but the earth is our Mother. She nourishes us; that which we put into the ground she returns to us.

The life of an Indian is like the wings of the air. That is why you notice the hawk knows how to get his prey. The Indian is like that. The hawk swoops down on his prey; so does the Indian. In his lament he is like an animal. For instance, the coyote is sly; so is the Indian. The eagle is the same. That is why the Indian is always feathered up; he is a relative to the wings of the air.

You have noticed that everything an Indian does is in a circle, and that is because the Power of the World always works in circles, and everything tries to be round. The sky is round. The wind, in its greatest power, whirls. Birds make their nests in circles. Even the seasons form a great circle in their changing.

The life of a man is a circle from childhood to childhood, and so it is in everything where the Power moves.

ჩვენსი მუშაობა - 2 სტ.

სიტყვათა თამაში. ირონიის ხერხები ორიგინალში და თარგმანში.

ლიტ. 5 გვ. 198-205

დავალება 1. გაეცანით წინადადებებს და შეეცადეთ განსაზღვროთ რაში არის გამოთქმის ირონია

(ს)

1. Their only hope was that it would never stop raining, and they had no hope because they all knew it would.

2. Late that night Hungry Joe dreamed that Huple's cat was sleeping on his face, suffocating him, and when he woke up, Huple's cat was sleeping on his face.

3. There were too many dangers for Yossarian to keep track of. There was Hitler, Mussolini and Tojo, for example, and they were all out to kill him.

4. At the end of ten days, a new group of doctors came to Yossarian with bad news: he was in perfect health and had to get out of the hospital.

5. After that, Colonel Cathcart did not trust any other colonel in the Squadron. The only good colonel, he decided, was a dead colonel, except for himself.

6. Nately had lived for almost twenty years without trauma, tension, hate, or neurosis, which was proof to Yossarian of just how crazy he really was.

7. It was already some time since the chaplain had first begun wondering what everything was all about. Was there a God? How

could he be sure? Being an Anabaptist minister in the American Army was difficult enough.

(8)

Milo purchased spot radio announcements on Lord Haw Haw's daily propaganda broadcasts from Berlin to keep things moving. Business boomed on every battlefield. Milo's planes were a familiar sight. They had freedom of passage everywhere, and one day Milo contracted with the American military authorities to bomb the German-held highway bridge at Orvieto and with the German military authorities to defend the highway bridge at Orvieto with anti-aircraft fire against his own attack. His fee for attacking the bridge for America was the total cost of the operation plus six per cent, and his fee from Germany for defending the bridge was the same cost-plus-six agreement augmented by a merit bonus of a thousand dollars for every American plane be shot down. The consummation of these deals represented an important victory for private enterprise, since the armies of both countries were socialised institutions. Once the contracts were signed, there seemed to be no point in using the resources of the syndicate to bomb and defend the bridge, inasmuch as both governments had ample men and material right there to do the job, which they were very happy to do. In the end Milo realised a fantastic profit from both halves of this project for doing nothing more than signing his name twice.

ლექცია - 2 სთ:

ზეპირი ჟანრების თარგმნის თავისებურებანი. ორმხრივი (ორენოვანი თარგმანის თავისებურება.

ლიტ. 2 გვ. 98-104

ჯგუფური მუშაობა - 2 სთ.

საინფორმაციო შეტყობინება. ინტერვიუ. ზეპირი თარგმანის ტემპის გავარჯიშება.

ლიტ. 2 გვ.104-108.

სათარგმნი მასალის ჟანრული თავისებურებით განპირობებული თარგმნის სახესხვაობა

მთარგმნელს, როგორც ვიცით, უამრავი ტიპის ტექსტების თარგმნა უწევს: ამ ტექსტების ფორმა შეიძლება იყოს ზეპირი ან წერიტი, ჰქონდეს განსხვავებული თემატიკა და კომუნიკაციური მიზანი, მაგრამ მათ აქვთ ყველა ტიპის ტექსტისათვის დამახასიათებელი ნიშან-თვისებები, რომლებიც საშუალებას გვაძლევენ გამოვყოთ მათი თარგმნის ზოგადი კანონზომიერებები და მეთოდები. სწორედ ამას შეისწავლის თარგმნის ზოგადი თეორია. ტექსტის ლინგვისტიკის თანამედროვე მიღწევები საშუალებას გვაძლევენ მოვახდინოთ ტექსტების კლასიფიკაცია და გამოვყოთ რამდენიმე ჟანრულ-სტილისტური ტიპი, რომელთა სპეციფიკური თავისებურებები განსაკუთრებულ სირთულეს ქმნიან თარგმნის დროს. ორიგინალის ტექსტის რომელიმე ფუნქციონალური სტილისადმი მიკუთვნება განაპირობებს მისი თარგმანის თავისებურებას, მოითხოვს მთარგმნელისაგან სტილის დაცვას, განაპირობებს ისეთი ენობრივი საშუალებების გამოყენებას, რომლებიც ახასიათებს ანალოგიურ ფუნქციონალურ სტილს სათარგმნ ენაზე. შემდგომში კერძო თეორიის შესწავლის დროს ჩვენ დეტალურად განვიხილავთ მათ დეტალურ ნიუანსებს, ამ ლექციაზე კი ზოგადად დავახასიათებთ ამ ტექსტებს.

დავალება 1. დაფიქრდით ქვემოთმოყვანილი ფრაზების შესაძლო მნიშვნელობაზე.

1. We're going to hopscotch to a lot of areas
2. not necessarily in continuous order
3. Somewhere across this globe
4. They're trying to connect the dots after it's over. We're trying to connect the dots before
5. They've got the edge

6. We have a lot of troops there
7. that's an exciting thing to do that
8. they're all links in a chain
9. there are any number of things
10. Think of the number of people that aren't being recruited, because of the pressure that's being put on.
11. have we learned a lot about radicals?
12. there's a lot of money going into these so-called madrasas schools
13. They're training people to kill
14. we need to see that those schools are closed down
15. They sporadically occur
16. They used to be more regular
17. Think we'll need a draft?
18. I was one of the sponsors of the volunteer army back in the 1960s
19. there is no question that Saddam Hussein offers a \$25,000 reward
20. we simply have to work the problem just like we work the problem as firefighters
21. How ready are we militarily for action?
22. Sure, given the go, we go.
23. we're flowing forces now
24. they went for years with refusing the inspectors to be in there.
25. there are things you'd still do.
26. But if the Iraqis did something untoward today, we're capable of beginning
27. Morale is high?

დავალეზა 2. ნახეთ ლარი კინგისა და დონალდ რამსფილდის ინტერვიუს ნაწყვეტი.
პირველი მოსმენისას ჩანაწერების გაკეთება აკრძალულია.

დავალება 3. ნახეთ ჩანაწერი მეორეჯერ და შეეცადეთ გამოყოთ პირველადი ინფორმაცია. თქვენის აზრით, რამდენად სწორი იყო თქვენი ვარაუდი პირველი დავალების ფრაზების მნიშვნელობასთან დაკავშირებით?

დავალება 4. წაიკითხეთ ინტერვიუს ჩანაწერი და სამკახიანი ჯგუფებში დაინაწილეთ 2 მოსაუბრისა და თარჯიმნის როლები. გადათარგმნეთ ინტერვიუ.

KING: We're going to hopscotch to a lot of areas, and not necessarily in continuous order.

Four men were arrested in Dallas today by an FBI anti-terrorist team. The arrests of the four brothers allegedly tied to an alleged terror financing scheme by the group Hamas. Know anything about it?

RUMSFELD: Well, I've seen reports on it, and it happens almost every day. Somewhere across this globe a group of people, a cell, is being arrested and being interrogated and we're connecting the dots.

You've read about this new commission that's just been appointed to figure out what happened on September 11.

They're trying to connect the dots after it's over. We're trying to connect the dots before, and see if we can't find a road map as to what people are doing and how they're doing it, so that we can in fact help prevent these kinds of terrible terrorist acts.

KING: They've got the edge, because they know what they're going to do today. And you don't.

RUMSFELD: Exactly. And they can attack at any time in any place using any technique, and it's impossible to defend it every time in every place.

KING: Why did you go to Qatar?

RUMSFELD: We have a lot of troops there, and I had a wonderful opportunity to meet with, you know, hundreds of young men and women who have voluntarily said that they're going to serve their country. And that's an exciting thing to do that. And I was pleased to do that. The country of Qatar, I met with the foreign minister and we signed a letter of understanding, a letter of agreement, as to our relationship. And had a wonderful visit with the troops.

KING: How important is Qatar?

RUMSFELD: Well, you know, they're all links in a chain, and it's important. All of these countries, these 90 nations across the world that are cooperating with us, are important. Each one is important, because each one brings a scrap of information.

Some person last year found in a house in Afghanistan found a piece of information that stopped three terrorist acts from happening in Singapore, 10, 12, 15 days later. This is truly a global problem, so each country is important.

KING: How many stops don't we learn about?

RUMSFELD: Oh, my goodness, there are any number of things. Think of the number of people that aren't being recruited, because of the pressure that's being put on. Think of the number of dollars that aren't being fed into the network. Think of the number of bank accounts that were frozen. Think of the number of pieces of scraps of information from people who were arrested and interrogated. We get information every day from the detainees that we've arrested.

KING: Have we learned a lot ~ yes, speaking of that, have we learned a lot about radicals, why someone puts a bomb on his chest and blows himself up? Why would they do that? Do we learn from talking to others that we capture?

RUMSFELD: Sure. We learn. What's going on in the world, there's a lot of money going into these so-called madrasas schools that are ~ and they aren't training people in mathematics or languages or sciences or whatever, humanity. They're training people to kill. They're training people to go out and kill innocent men, women and children. And we need to see that those schools are closed down, and we need to see that those schools are provided teaching the right things, so that people can live a constructive life in this world.

KING: Do you have any hope, any more optimism in the Middle East? We've had less lately of those bombings. They sporadically occur. They used to be more regular.

RUMSFELD: We do. Yes, I mean, there is no question that Saddam Hussein offers a \$25,000 reward to any family whose child is a suicide bomber. There's a wonderful contribution to the world.

KING: That's a fact.

RUMSFELD: That's a fact. Think about it. It's just terrible.

KING: If a son of a family goes out and kills himself, the family...

RUMSFELD: If the family son or daughter goes out and blows up a shopping mall or a pizza parlor, they get \$25,000 from Saddam Hussein.

Now, but what do we do about that? Well, we simply have to work the problem just like we work the problem as firefighters. We work the – problem is policemen, we have to go out and do everything we can to create a world where people aren't going to be doing that.

KING: How ready are we militarily for action? Hypothetic, given the go.

RUMSFELD: Sure, given the go, we go.

KING: Ready to go?

RUMSFELD: No, we're flowing forces now. We've – the only reason that Saddam Hussein's allowing inspectors back in Iraq is because of the pressure of a threat of military force being used against him. The congress's action was helpful. The action by the United Nations, and their recognition – I mean, heck, they went for years with refusing the inspectors to be in there. Now they're allowing them in.

KING: But how ready are we – if the man says go?

RUMSFELD: The reality is that in a perfect world, you'd say, well, there are things you'd still do. And we are still doing things, because it's important that the Iraqis understand that they need to respond to the UN resolution. Every day that goes by, obviously, our capability to move faster and somewhat better improves. But if the Iraqis did something untoward today, we're capable of beginning and doing what we need to do. If the president said do it.

KING: Morale is high?

RUMSFELD: Excellent, just excellent.

KING: Think we'll need a draft?

RUMSFELD: Absolutely not. Absolutely not, no. I mean, I was one of the sponsors of the volunteer army back in the 1960s when I was a congressman. And what we were doing in those days was using force, compulsion, conscription, to bring people into the military so we could pay them 50, 60 percent of the civilian manpower market wage, whatever was fair.

დავალება: მოუსმინეთ/წაიკითხეთ საინფორმაციო გამოშვების ნაწყვეტი და გაიმეორეთ მეხსიერებით (Onion Circle)

(ალტერნატიული დავალება იაპონიაში მიწისძვრის და ცუნამის შედეგებზე ვიდეორეპორტაჟი)

Wilma hits Cuba as Florida braces

High winds and heavy rains are lashing western Cuba as Hurricane Wilma strengthens to a Category Three storm and heads for Florida.

It finally left Mexico's Gulf coast on Sunday after pounding the Yucatan peninsula, killing at least six people.

The Cuban government says more than 600,000 people have been moved from coastal areas, where several villages have been flooded by big storm.

Florida residents who have refused to leave have been urged to take shelter.

Wilma has strengthened to a Category Three storm, forecasters said.

The hurricane is expected to reach the south-west coast of Florida on Monday morning, the National Hurricane Center (NHC) said.

Tropical force winds are already battering western Cuba and moving nearer to the Florida Keys, forecasters added.

Florida Governor Jeb Bush had appealed on Sunday for people to leave the low-lying island chain, after it appeared many of its 80,000 residents had chosen to ignore the warnings.

"I cannot emphasise enough to the folks that live in the Florida Keys a hurricane is coming, and a hurricane is a hurricane and it has deadly force winds," he said.

It is then expected to "take off like a rocket" up Florida's Atlantic coast, NHC director Max Hayfield said, threatening cities like Miami and Fort Lauderdale.

Meanwhile in Cuba, people living in some coastal areas said a storm surge had dumped fish on roads several hundreds yards inland.

The island has already been lashed by rains and tornadoes while Wilma pounded Mexico - and Cuba's chief meteorologist has warned people that the worst is yet to come.

There are reports that some villages have been cut off, and at least seven people were injured by the tornadoes, which destroyed up to 20 homes.

Earlier, officials in Mexico said Wilma had destroyed thousands of homes and hotels on the Yucatan Peninsula during its two-day onslaught.

The army and navy are planning to drop aid supplies for the tens of thousands of people in overcrowded shelters.

It is only now that locals and the emergency services can really get out to see what destruction Wilma left behind, says the BBC's Claire Marshall in the resort of Cancun.

Torrential rains

The slow-moving storm sent waves surging over hotels in Cancun, wiped out electricity supplies and flattened hundreds of homes. There were reports of looting amid the destruction.

At least two people died on Cozumel island and four on the mainland, officials said.

Haiti and the Dominican Republic were earlier drenched by torrential rains brought by Tropical Storm Alpha, now downgraded to a tropical depression.

Forecasters warn Alpha, whose formation made this year's Atlantic hurricane season the most active since 1933, could strengthen again.

It is the first time the NHC has had to resort to the Greek alphabet to name a storm, after all 21 names pre-assigned for storms this year were used up.

The hurricane season still has five weeks to run. It ends on 30 November.

ჯგუფური მუშაობა - 2 სთ.

კლიშეების თარგმანი. მყარი და თავისუფალი სიტყვათშეთანხმებების ანალოგიების პოვნა. ფურცლიდან თარგმანის სპეციფიკა.

გვ.97-98

დავალება 1. (ა) მოიძიეთ ხაზგასმული სიტყვების/ფრაზების ანალოგია ქართულ

ენაზე.

(ბ) შეადარეთ თქვენი პარტნიორის ვერსიას, აირჩიეთ საბოლოო ვარიანტი და დაასაბუთეთ თქვენი არჩევანი.

(გ) გადაიკითხეთ ტექსტი და თითოეულ აბზაცში გამოყავით ყველაზე მნიშვნელოვანი (პირველადი) ინფორმაცია.

(დ) გადათარგმნეთ ფურცლიდან ტექსტი. მცირე პაუზები წინადადებებს შორის დაშვებულია.

1. Elections in the United Kingdom

The United Kingdom has five types of elections: general, local, regional, European and mayoral. Elections are traditionally held on Thursday. General and local elections do not have fixed dates, but must be within five years of the last election. Five different electoral systems are currently used: single member plurality system (First Past the Post), Party list, Single Transferable Vote, Additional Member System and Supplementary Vote.

Eligibility

Anyone legally resident in the UK who is a citizen of the UK, the Republic of Ireland, or of a Commonwealth country, and who is 18 or over on the date of the election is eligible to vote, provided they are on the electoral register, unless they are currently a member of the House of Lords, imprisoned for a criminal offence, mentally incapable of making a reasoned judgement, or have been convicted of corrupt or illegal practices in connection with an election within the previous five years. Voting is not compulsory.

UK citizens who have moved abroad remain eligible to vote for 15 years thereafter. They would vote for the MP of the constituency in which they lived before they moved abroad. This is also applicable to people who were under 18 before they moved abroad; when they reach 18 they can vote.

2. Party system

Traditionally, the UK has had a two party system. Before World War I, Britain had a true two-party system, the main parties being the Tories (which became the Conservative Party) and the Whigs (which became the Liberal Party), though after Catholic Emancipation there was also a substantial Irish Parliamentary Party. After World War II, the dominant parties have been Conservative and Labour. No third party has come close to winning a parliamentary majority.

Smaller parties receive many more votes (and seats) in the elections using a proportional system, which are the regional elections for the Scottish Parliament, Welsh Assembly, Northern Ireland Assembly and London Assembly, and the European Parliament elections. Regional parties, such as the Scottish National Party or Plaid Cymru receive many more votes than at general or local elections

3. General elections

United Kingdom general elections are the elections held when the Members of Parliament (MPs) forming the House of Commons of the Parliament of the United Kingdom are elected. Following the Parliament Act 1911, parliamentary sessions last a maximum of five years, and are ended with the dissolution of Parliament. Therefore elections are not fixed, and the time is chosen by the governing party to maximise political advantage.

Candidates aim to win particular geographic constituencies in the United Kingdom (UK). Each constituency elects one MP. At the 2005 general election, there were 646 constituencies, thus 646 MPs were elected to Parliament. The party with the most seats forms the government, and the second largest party form the Opposition. Almost all candidates are members of a political party and the majority of voters in the UK choose who to vote for based on the candidates' parties, rather than the personalities or opinions of the individual candidates.

A general election must take place before each parliamentary term begins. Since the maximum term of a parliament is five years, the actual election may be held at any time before the end of the five-year term. The Prime Minister asks the Monarch to dissolve Parliament. The election is held 17 working days after the date.

4. Local elections

Local elections elect councillors forming the local administrations of the United Kingdom are elected. A variety of voting systems are used for local elections. In Northern Ireland, the single transferable vote system is used, whilst in the whole of Scotland and some of England and Wales the single member plurality system is used. The remainder of England and Wales use the multi member plurality system, except for the regional and mayoral elections in London.

Local elections are held every year, but different parts of the UK vote in each case. In years with a general election it is usual practice to hold both general and local elections on the same day.

ჯგუფური მუშაობა - 2 სთ.

დისკუსია. მოლაპარაკება. საჯარო სიტყვა. ჩანაწერების (ინდივიდუალური) სისტემა.

ლიტ. 2 გვ.108-113

დავალება 1. პრეზენტაციის ვიდეოჩანაწერის მოსმენისას შეეცადეთ დაიმახსოვროთ რაც შეიძლება მეტი ინფორმაცია ჩანაწერების გაკეთების გარეშე. ვიდეოს ნახვის რაოდენობა: 3

დავალება 2. ვიდეოს მესამედ ნახვის შემდეგ მახსოვრებით აღადგინეთ და მოყევით/გადათარგმნეთ ტექსტი მაქსიმალური სიზუსტით.

ზეპირი ტექსტის ტიპი: პრეზენტაცია(ნაწილი 1)

It's not just the thousands of WorldCom and Enron employees, it's the millions of investors and retirees who have seen their savings and pensions reduced by billions of dollars. And it's our economy as a whole. The string of recent disclosures undermines investor confidence, scares off foreign investment and slows an already shaky recovery.

That's why I'm hopeful that today's speech by the president will endorse what the Senate Democrats have already passed out of committee: tough new penalties for corporate fraud, real accounting reform and strong new measures to protect investors and pensions.

To us, it's not enough to talk about accountability, you have to act to ensure it. The test for the president today is not whether he shares the outrage that the workers and shareholders in these companies feel. I have no doubt that he does.

The question is whether he is willing to take action on that outrage and support the legislation which will actually help solve the problem.

The most recent statements from the administration are not encouraging. We believe that to truly take on corporate fraud, you need to do two things: a strong independent oversight board to audit the auditors and real restrictions on auditor conflict of interest. If you don't support those, you don't support real reform. For all of the corporate scandals we have seen, the thousands of workers hurt, the millions of investors and retirees who have seen their 401(k)s gutted, this can still be a hopeful moment. We have a bill that protects workers, protects shareholders and protects pensions.

In fact, I think we should take even further-reaching efforts to protect pensions. And I am announcing this morning that the second half of this effort will take place later on this year. We will protect pensions. And that will be the focus of our legislative effort soon after we address this important issue today and this week.

But with many foot-draggers starting to sound more like reformers, I believe we have an opportunity to pass these measures now. All we need is one thing: We need the president's support.

Without support for Senator Sarbanes' bipartisan corporate responsibility bill, the president's words today will ring hollow. Without support for Senator Leahy's bill to create criminal penalties for corporate fraud, white collar criminals will continue to be treated with kid's gloves.

Senator Leahy's bill passed out of committee four months ago. Senator Sarbanes' bill passed last month. Each had a strong bipartisan vote. The president simply needs to say, "I will sign them." And we can have them on his desk in short order. If he does not, it will be far more difficult to protect workers, protect investors, reform accounting and strengthen our economy in the process. economy in the process.

I hope the president uses his speech today to do the right thing for Debbie (ph) and for Cara and for America's economic security.

It is now my pleasure to introduce Cara Alcantar.

დავალეზა 3. ნახეთ ვიდეოს მეორე ნაწილი (მოსმენის რაოდენობა: 1 ან 2) და მოსმენისას გააკეთეთ ჩანაწერები. ამის შემდეგ მოყევით/გადათარგმნეთ პრეზენტაციის მეორე ნაწილი. შეადარეთ ინფორმაციული დანაკარგი და შეცდომების ნაირგვარობა პრეზენტაციის პირველი და მეორე ნაწილის გადმოცემისას.

პრეზენტაცია (ნაწილი 2)

My name is Cara Alcantar, and I'm a laid-off WorldCom employee from Phoenix, Arizona.

On June 28, WorldCom announced a mass layoff that included everyone in my department. I can't say I was surprised by the announcement, for reasons I'll talk about later, but I was still in a state of shock. What happened? What went wrong? Was it our fault?

I've never endured a layoff before. It was probably stage one right after I was laid off when I felt like I did something wrong, like I was being held responsible for WorldCom falling apart.

Stage two is depression. I feel like what's the point of getting another job, look what happened to this one.

All of my co-workers are nervous about taking new jobs at big corporations. We worked hard for a big company that said it was an innovative leader and promised tremendous growth. Instead, we lost everything.

Things started to look bad for us at the beginning of the year when WorldCom announced that we would not receive any raises or pay increases. Our free long distance was taken away, and our free coffee and cups at work were taken away. Also, upper management and executives started resigning and jumping ship.

We were told that WorldCom needed to take these cost-cutting measures in the best interests of the company, so we carried on. Yet it almost felt that I had done something wrong, since I was the one being punished.

Last Wednesday was my department's final day at WorldCom. We turned in our badges, exchanged hugs, and we went our separate ways. Again, we believed that cutting our department was in the best interest of the business, but it was hard to shake off the feeling of being punished.

As if being laid off wasn't enough, I also have to deal with losing my 401(k) investment. Our 401(k) was the only retirement plan we had at WorldCom.

For two years, I invested 100 percent of my contribution, plus 100 percent of my employers match in WorldCom stock. Even to this day, I never sold a share of WorldCom stock.

I thought this was the right thing to do. I didn't have to put so much of my money in WorldCom. Unlike Enron, I had a choice between stock or cash. When my colleagues asked me why I put so much money in WorldCom, I told them, why wouldn't I invest in the company that I based my career on.

Yes, I had choices, and there are no guarantees. But I believed it was important to place value in my company and its growth. That was the problem. All this growth was based on amounts and projections based on false information.

That is a huge problem. It's not just my problem, because I am out of a job and a 401(k), but it's also the thousands of other employees who invested many more years than myself and thousands more dollars into the company. And it's a problem for their families and the integrity of corporate America.

When I mention the word families, five families come to mind. Five of the women in my department are single mothers who are now out of a job. I know families that have just purchased homes. One person in particular who just bought a home in the last year is also expecting her baby, and is willing to take any job she can get right now. But it's tough to get a job when you're pregnant.

პრეზენტაციის (ნაწილი 3)

Thank you, Cara, very much for that outstanding statement. And I thank Debbie (ph), who I'll introduce in a moment, who is from Enron, for being here and sharing their experiences and their feelings with us.

In our view, Cara and Debbie (ph) represent literally thousands of men and women across this country. They worked hard, they lived by the rules, yet because of corporate executives who mismanaged the companies and abused the public trust, Cara and Debbie (ph), like countless others, are today feeling hardships in their day-to-day life.

And this is nothing to say about the millions of investors who've watched their 401(k)s drop in the past 12 months, due to the recent corporate scandals and abuses.

In our country today we face a debate that is not a dispute between Washington and Wall Street. We know that many thoughtful business leaders, from Warren Buffett to Dick Grasso, are among those championing change and understanding that change and reform is the best friend of business and the best friend of capitalism.

Instead, this is a debate between those who are opposed to real reform and those who believe that strong initiatives are the appropriate response to the current crisis.

The opportunity for bipartisan reform is being met by special interests, Republicans in Congress and an administration that offers tough talk without offering or supporting meaningful, real legislative action.

So far the administration's approach has been a familiar strategy: use harsh rhetoric to condemn wrongdoers while delaying and watering down whatever reforms might come out of Congress.

Yesterday, the president said, and I quote, "that some things are not exactly black and white when it comes to accounting procedures."

Mr. President, with all due respect, accounting should be black and white; clear, precise and easy, for every employee and every investor to understand.

We got to get rid of the gray areas that exist today by eliminating conflicts of interest and ending corporate abuse once and for all. And Democrats, and some Republicans have proposals that get the job done.

As we have in the past, Democrats plan to offer our hand to work with the president and others to ensure the necessary follow-through. Words alone will only raise the expectations of reform and dash the hopes of millions of people who are seeking real, effective action.

Today we urge the president to provide leadership driven by deeds and defined by results. The solution to this crisis is the American value of being open to the search for truth and the search for change.

ლექცია - 1 სთ:

მთარგმნელობითი ბარიერის ძირითადი შემადგენელი ნაწილები და ადეკვატური თარგმნის პრობლემა.

ლიტ. 6 გვ.30-32

ლექცია - 2 სთ:

მთარგმნელის პროფესიული კომპეტენცია

ლიტ. 1 გვ.225-248, 2 გვ.22-25

ჯგუფური მუშაობა - 1 სთ.

ზეპირი თარგმნის შეცდომების აცილების/შესწორების სტრატეგია და ტაქტიკა. მთარგმნელის კრედიტ.

ლიტ. 1- გვ. 190-204, 2 გვ.6-9, 15-18, 21-22

მთარგმნელობითი კომპეტემციის ცნება. მთარგმნელის პროფესიონალური კოდექსი. მთარგმნელი როგორც კულტურათშორისი შუამავალი

ა) მთარგმნელობითი კომპეტემციის ცნება.

ნებისმიერი კომუნიკაციური აქტის მიზანია მის მონაწილეებს შორის დამყარდეს კომუნიკაცია, რომელიც არ იქნება წარმატებული თუ შეტყობინების მიმღები ვერ გაიგებს ამ შეტყობინებას. ეს შეიძლება მოხდეს იმ შემთხვევაში თუ ადრესატმა საერთოდ არ იცის, ან ცუდად იცის ენა, რომელზედაც არის შექმნილი შეტყობინება, ან არ გააჩნია ინფორმაციის გასაგებად საჭირო ფონური ცოდნა. შესაბამისად, ადრესატი კომუნიკაციურად არაკომპეტენტურია. ამ ცნებაში იგულისხმება ყველა ზემოჩამოთვლილი კომპონენტის (ენის, ფონური ინფორმაციის) კომპლექსური ერთობლიობა, რომელიც საშუალებას მისცემს ადრესატს გახდეს კომუნიკაციური აქტის სრულფასოვანი მონაწილე. ცალკეული ადამიანის კომუნიკაციურ კომპეტენტურობას სხვადასხვა კომპონენტი ქმნის. ის მოიცავს ენის ცოდნასაც, შესაბამისი ენობრივი ერთეულებით, გრამატიკული ფორმებითა და წესებით, რომელთა მიხედვითაც ხდება ამ ფორმების დაკავშირება; კონკრეტულ სიტუაციაში, ჩამოყალიბებული ენობრივი ტრადიციების გათვალისწინებით ენის გამოყენების უნარი; ეს ეროვნული კულტურის ცოდნაც და შესაბამისი ფონური ინფორმაციის ცოდნა.

თარგმანი, როგორც ორენოვანი კომუნიკაცია, ამ აქტის უფრო რთულ სახეს წარმოადგენს, რადგანაც ერთენოვანი კომუნიკაციისაგან განსხვავებით იგი შუამავლის საშუალებით ხორციელდება. შუამავლის როლში გვევლინება მთარგმნელი, რომელიც პირველ ურთიერთობის საფეხურზე გამოდის ადრესატის, ხოლო შემდეგ შეტყობინები გამგზავნის როლში. შესაბამისად, მთარგმნელიც უნდა იყოს კომუნიკაციურად კომპეტენტური. მაგრამ ეს არ არის საკმარისი წარმატებული თარგმანისთვის. მთარგმნელს უნდა ჰქონდეს გამომუშავებული ისეთი უნარ-ჩვევები, რომ მან შეძლოს ერთ ენაზე მიიღოს ინფორმაცია და შემდეგ მაქსიმალურად ზუსტად გადმოსცეს იგი მეორე ენაზე. სწორედ კომუნიკაციური კომპეტენტურობისა და ამ უნარ-ჩვევების ერთობლიობა შეადგენს მთარგმნელობით კომპეტენციას, რომელიც კომუნიკაციურ

კომპეტენტურობაზე უფრო ფართო ცნებაა და სხვადასხვა კომპონენტისაგან შედგება.

მთარგმნელობითი კომპეტენცია გულისხმობს იმ ცოდნისა და უნარ-ჩვევების ერთობლიობას, რომელიც საშუალებას აძლევს მთარგმნელს წარმატებით გადაწყვიტოს თავისი პროფესიონალრი ამოცანები. მთარგმნელობით კომპეტენციაში გამოყოფენ ბაზურ და პრაგმატულ ნაწილებს.

მთარგმნელობითი კომპეტენცია			
ბაზური ნაწილი		პრაგმატული ნაწილი	
კონცეპტუალური შემადგენელი	ტექნოლოგიური შემადგენელი	სპეციფიკური შემადგენელი	სპეციალური შემადგენელი

მთარგმნელობითი კომპეტენციის ბაზურ ნაწილში იგულისხმება მთარგმნელობითი კომპეტენციის ელემენტები, რომლებიც მუდმივად ზემოქმედებენ პროფესიონალურ თარგმანზე (წერილობითი და ზეპირი სახის თარგმანში). პრაგმატული ნაწილი მოიცავს იმ ცოდნას, ჩვევებსა და შესაძლებლობებს, რომლებიც აუცილებელია მთარგმნელისათვის ამა თუ იმ სახის თარგმანში (ზეპირი, წერილობითი ან სინქრონული თარგმნისას – სამეცნიერო-ტექნიკური, მხატვრული, საქმიანი დოკუმენტების თარგმნის დროს და ა.შ.).

ბაზური ნაწილი შედგება კონცეპტუალური და ტექნოლოგიური ერთეულებისაგან.

მთარგმნელობითი კომპეტენციის კონცეპტუალური ერთეულებია მთარგმნელის წარმოდგენა თარგმანის არსზე, მის სპეციფიკაზე. იგი იმდენად მნიშვნელოვანია მთარგმნელისათვის, როგორც მუსიკოსისათვის სმენა. თუ მთარგმნელს არაადეკვატური წარმოდგენა აქვს თარგმანზე, იგი სიყალბეს ვერ გაექცევა, შედეგად კი შეიქმნება დედნისგან განსხვავებული, სრულიად სხვა, დამახინჯებული ტექსტი.

მთარგმნელობითი კომპეტენციის ტექნოლოგიური მხარე არის თარგმნის წესების ერთობლიობა, რომელიც ენობრივ შუამავალს ეხმარება გადალახოს “ტექნიკური” მთარგმნელობითი სიძნელების და გადაწყვიტოს ის ამოცანები, რაც თარგმნისას ხვდება მთარგმნელს.

რაც შეეხება მთარგმნელობითი კომპეტენციის პრაგმატულ ნაწილს, ის მოიცავს მთ რგმნელისათვის ხელმისაწვდომ მთარგმნელობით ასპექტებს, ტესტის ჟანრებსა და თემებს. ამ მთარგმნელობით ასპექტებს მიაკუთვნებენ სპეციფიკურ ერთეულებს, ხოლო მთარგმნელის ემატურ და ჟანრობრივ შესაძლებლობებს მთარგმნელობითი კომპეტენციის სპეციალურ ერთეულებს.

ძნელად თუ ოიძებნება მთარგმნელი, რომელსაც მთარგმნელობითი კომპეტენციის ყველა ასპექტი თანაბრად ჰქონდეს განვითარებული. ეს აიხსნება ადამიანთა განსხვავებული მონაცემებით, მათი განსხვავებული მიდრეკილებებით, მაგრამ ამის მიზეზია ასევე მათი გარდაუვალი პროფესიული სპეციალიზაცია, რომელიც მომზადების შემდეგ უშუალოდ მუშაობის პროცესში ხდება.

მთარგმნელობითი კომპეტენციის ბაზური ერთეულები საკმარისია წერითი თარგმანის შესასრულებლად, ყოველგვარი სპეციალური ცოდნის გარეშე. მთ რგმნელობითი კომპეტენციის სპეციალური ერთეულები ეყრდნობა ექსტრალინგვისტურ ცოდნას სხვადასხვა სპეციალურ სფეროებში, ტექნიკაში, ეკონომიკაში, იურისპუდენციაში და ა.შ.

დავალება 1. შეცდომებზე მუშაობა (საჯარო სიტყვა)

My Lords and Members of the House of Commons

You do Prince Philip and me a great honour in inviting us here today. I am most grateful to have this opportunity to reply to your Loyal Addresses and I thank you both, Lord Chancellor and Mr. Speaker, for your generous words.

It is right that the first major event to mark my Golden Jubilee this summer is here in the Palace of Westminster. I would like to pay tribute to the work you do in this, the Mother of Parliaments – where you, like so many famous predecessors before you, have assembled to confront the issues of the day, to challenge each other and address differences through debate and discussion, and to play your essential part in guiding this Kingdom through the changing times of the past fifty years.

For if a Jubilee becomes a moment to define an age, then for me we must speak of change - its breadth and accelerating pace over these years. Since 1952 I have witnessed the

transformation of the international landscape through which this country must chart its course, the emergence of the Commonwealth, the growth of the European Union, the end of the Cold War, and now the dark threat of international terrorism. This has been matched by no less rapid developments at home, in the devolved shape of our nation, in the structure of society, in technology and communications, in our work and in the way we live. Change has become a constant; managing it has become an expanding discipline. The way we embrace it defines our future.

It seems to me that this country has advantages to exploit in this exciting challenge. We in these islands have the benefit of a long and proud history. This not only gives us a trusted framework of stability and continuity to ease the process of change, but it also tells us what is of lasting value. Only the passage of time can filter out the ephemeral from the enduring. And what endure are the characteristics that mark our identity as a nation and the timeless values that guide us. These values find expression in our national institutions – including the Monarchy and Parliament - institutions which in turn must continue to evolve if they are to provide effective beacons of trust and unity to succeeding generations.

I believe that many of the traditional values etched across our history equip us well for this age of change. We are a moderate, pragmatic people, more comfortable with practice than theory. With an off-shore, seafaring tradition we are outward-looking and open-minded, well suited by temperament – and language – to our shrinking world. We are inventive and creative - think of the record of British inventions over the past fifty years or our present thriving arts scene. We also take pride in our tradition of fairness and tolerance – the consolidation of our richly multicultural and multifaith society, a major development since 1952, is being achieved remarkably peacefully and with much goodwill.

But there is another tradition in this country which gives me confidence for the future. That is the tradition of service. The willingness to “honour one another and seek the common good” transcends social change. Over these fifty years on visits up and down this country I have seen at first hand and met so many people who are dedicating themselves quietly and selflessly to the service of others.

I would particularly pay tribute to the young men and women of our armed forces who give such professional service to this country often in most demanding and dangerous circumstances. They have my respect and admiration. I also wish to express my gratitude for the work of those in the public service more widely – here in Westminster or the corridors of

Whitehall and town halls, as well as in our hospitals and schools, in the police and emergency services. But I would especially like to thank those very many people who give their time voluntarily to help others. I am pleased that the Jubilee is to be marked by the introduction of The Queen's Golden Jubilee Award, a new annual award for voluntary service by groups in the community. I hope this will give added recognition to those whose generosity of time and energy in the service of others is such a remarkable tradition in our society.

These enduring British traditions and values – moderation, openness, tolerance, service – have stood the test of time, and I am convinced they will stand us in good stead in the future. I hope that the Golden Jubilee will be an opportunity to recognise these values and to celebrate all that we as a nation have achieved since 1952. For my part, as I travel the length and breadth of these islands over these coming weeks, I would like to thank people everywhere for the loyalty, support, and inspiration you have given me over these fifty, unforgettable years. I would like to express my pride in our past and my confidence in our future. I would like above all to declare my resolve to continue, with the support of my family, to serve the people of this great nation of ours to the best of my ability through the changing times ahead.

დავალების ტიპი: გაცნობიერებული დამახსოვრება და მექანიკური დამახსოვრება

დავალება 1. წაიკითხეთ/მოისმინეთ მცირე ნაწყვეტები და უშეცდომოდ გაიმეორეთ დამახსოვრებული ინფორმაცია

დავალება 2. წაიკითხეთ/მოისმინეთ მცირე ნაწყვეტები და გადათარგმნეთ დამახსოვრებული ინფორმაცია

ფრაგმენტების ბლოკი #1 (სპორტი):

- On Sunday, David Beckham and Thomas Gravesen were sent off as **Real Madrid** was surprisingly beaten 2-1 at home by **Valencia**.
- Real missed a penalty when Zinedine Zidane hit and after Raul had cancelled out Ruben Baraja's free-kick. They went behind again when David Villa tried to score.

- Then, in the final eight minutes, they saw Gravesen shown a straight red card for a bad tackle and Beckham booked for a clumsy challenge, which soon became a second yellow when the England captain mocked the referee with some ironic applause.
- Daniel Gonzalez Guiza scored twice to help **Getafe** beat **Real Zaragoza** 5-2 and move to the top of the league.
- And David Silva's goal put **Celta Vigo** second after a 1-0 win over **Espanyol**.
- **Atletico Madrid** bounced back from last weekend's 3-0 derby defeat by Real to earn their second away win of the season but it was not pretty against **Racing Santander**, the league's best defensive team.
- Argentine forward Maxi Rodriguez scored the only goal of the game with a low shot from outside the area just before the break.

ფრაგმენტების ბლოკი #2 (საზოგ/პოლიტ):

- If the strike goes ahead it will hit BP depots across the country including Stanlow on Merseyside, Grangemouth in Scotland, Hamble in Hampshire, Kingsbury in the West Midlands and Coryton in Essex.
- Prime Minister Tony Blair is due to face controversy within his government over planned education reforms. In a speech in Downing Street, Mr Blair will argue that plans for greater autonomy for schools are a "pivotal moment" for his final term in office.
- Mr Prescott has questioned whether the 17 new city academies. Earlier, Ms Kelly played down reports of a Cabinet revolt over the plans.
- Shadow education secretary David Cameron has said Labour is reintroducing grant maintained schools, which were created by the Conservatives and abolished by Labour.
- Foreign Secretary Jack Straw has said. He and his US counterpart Condoleezza Rice held a joint interview after claims of Syrian links to the murder of Lebanese ex-PM Rafik Hariri.
- UN investigators said they had also found evidence of Lebanese collusion in Mr Hariri's death last February.

- Indian Premier Manmohan Singh "lauded Russia's efforts to address the issue... through dialogue and consultations," a statement said
- The IAEA board of governors will hear a report from the organisation's chief, Mohamed ElBaradei
- The talks on the phone between Prime Minister Singh and Russian President Vladimir Putin on Saturday were "initiated" by the Indian side.
- Mohammad Ali Barak was the intelligence chief of Nad Ali district in the troubled Helmand province.
- The attack happened about 20km (12 miles) south of Lashkargah city.
- A spokesman for the former Taleban regime, Qari Mohammad Yousuf, told the AFP news agency that they carried out the attack.
- On Thursday, the intelligence chief of Tagab district in Northern Kapisa province and one of his bodyguards was gunned down on his way home, the provincial police chief Mohammad Laqqa Andaraby told the BBC
- Pakistani President Pervez Musharraf said he looked forward to a new era of co-operation between his country and the US
- The 627 followers of Shia cleric Hussein al-Houthi were captured during and following the rebellion he led over several months in 2004.
- Abdul Malak, a rebel commander and brother of Hussein - who was killed in battle in 2004 - issued a statement
- On Saturday, the delegation, headed by political leader Khaled Meshaal, met Russian Muslim leaders, led by Mufti Sheikh Ravil Gainutdin.
- The team also met the chairman of the foreign relations committee of the Russian upper house, Mikhail Marguelov
- On Saturday, former Russian premier Yevgeny Primakov called Hamas' January poll victory a "complete fiasco" for US diplomacy in the Middle East.
- One Christian MP, Butros Harb, said Friday's meeting had focused on the issue of the presidency of Mr Lahoud, who has refused to leave until his term ends in 2007.

- Political leaders in Lebanon have discussed the future of President Emile Lahoud and the disarming of militias at a second day of talks to foster unity.
- Abdullah Salih al-Harbi was arrested on the desert border between Iraq and Saudi Arabia on Tuesday, police said
- Mr Harbi, 32, was detained in the desert near the town of Samawa, some 300km south of Baghdad, a spokesman for the Iraqi border guards said
- Youssef Fofana, a Frenchman of Ivorian decent, arrived at Roissy airport near Paris aboard a military plane
- Ivorian President Laurent Gbagbo signed the extradition order on Friday.
- President Mathieu Kerekou and his long-time rival, former President Nicephore Soglo, are both more than 70 years old.
- Twenty-six candidates are contesting the poll but the front-runners are:
  - Bruno Ange-Marie Amoussou, who came fourth in three previous polls
  - Former Speaker of Parliament Adrien Houngbedji
  - Evangelical Christian Yayi Boni
  - Ex-President Soglo's son, Lehady